

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือด้านการศึกษาไทยในประชาคมอาเซียน

Thai Education Cooperation Strategy in ASEAN Society

ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์

ความร่วมมือคือยุทธศาสตร์หลักของอาเซียน

ข้อสรุปสำคัญจากการหารือร่วมกันของผู้แทนประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ คือ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ณ บ้านพักรับรองบนชายหาดบางแสนของ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อดีตนายกรัฐมนตรีเมื่อเดือนสิงหาคม 2510 หรือประมาณ 40 กว่าปีก่อน คือ ความเห็นพ้องต้องกันที่จะ “ร่วมมือในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในภูมิภาค ส่งเสริมความกินต่อยุติ ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และความใกล้ชิดทางสังคมและวัฒนธรรม” ผลของการหารือดังกล่าวได้มีพัฒนาการนำไปสู่การลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) หรือ “ปฏิญญาอาเซียน” (ASEAN Declaration) ที่วังสราญรมย์กรุงเทพมหานคร ในวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ซึ่งถือว่าเป็นการจัดตั้ง “สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” หรือ “อาเซียน (Association of

Southeast Asian Nations: ASEAN) อย่างเป็นทางการ

นายตุน อับดุล ราซัค บิน ฮุสเซน รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหมและรัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมาเลเซียได้กล่าวสุนทรพจน์เนื่องในโอกาสที่มีพิธีลงนามในปฏิญญาดังกล่าว โดยได้ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของความร่วมมือกันของประเทศในภูมิภาค ความตอนหนึ่งว่า “...เราไม่สามารถอยู่รอดได้หากอยู่อย่างโดดเดี่ยว นอกเสียจากว่าเราจะคิดร่วมมือร่วมกันและพิสูจน์ว่าเราเป็นครอบครัวเดียวกันในฐานะประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้...” ถึงแม้เป้าหมายหลักของอาเซียนในระยะเริ่มต้นจะเน้นที่ “สันติภาพและความมั่นคง” ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคในขณะนั้น แต่ในรายละเอียดของปฏิญญาอาเซียนก็ได้รวมเอาจุดหมาย ขอบข่ายและกลไกความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ไว้ด้วย อาทิ

“ส่งเสริมให้มีความร่วมมืออย่างจริงจัง และความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร” “ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

เมื่ออาเซียนได้มีการรับสมาชิกเพิ่มจนครบ 10 ประเทศในปี พ.ศ. 2542 ขอบข่ายการดำเนินงานก็ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน ยุทธศาสตร์สำคัญที่ขับเคลื่อนการดำเนินงานยังคงใช้ “ความร่วมมือ” (Cooperation) และ “การเจรจา” (Dialogue) เป็นหลัก สำหรับความร่วมมือด้านการศึกษาซึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นเป้าหมายหลักในช่วงเวลาที่มีการก่อตั้งอาเซียนนั้น ถือเป็นความร่วมมือเฉพาะด้านโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “พัฒนาและเสริมสร้างสภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาคให้มีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในภูมิภาค...” การยกระดับความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การ

คุ้มครองและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และประการสำคัญก็คือการปลูก “จิตสำนึกในความเป็นอาเซียน” (ASEAN Awareness) ซึ่งถือว่าเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่จะบ่งบอกถึงความสำเร็จของอาเซียน นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ถือว่าอาเซียนได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่ 4 ของการดำเนินงาน ซึ่งเน้นการปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalization) พัฒนาการของการดำเนินงานที่สำคัญที่ควรกล่าวถึงในขณะนี้เพื่อให้เห็นยุทธศาสตร์และแนวทางความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไปก็คือ วิสัยทัศน์อาเซียน(ASEAN Vision) ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ปฏิญญาชะอำ-หัวหิน(Cha-Am Hua-Hin Declaration)และ ความสัมพันธ์กับภายนอกภูมิภาคอาเซียน

การกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียนเกิดขึ้นจากการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 2 ในปลายปี พ.ศ. 2540 ณ กรุง

การจัดตั้งประชาคมอาเซียน (2552-2558) ซึ่งได้รับความเห็นชอบในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2552 ที่อำเภอชะอำ และอำเภอหัวหิน ประเทศไทยและเป็นที่รู้จักกันในนาม “ปฏิญญาชะอำ-หัวหิน” หรือ “Cha-Am Hua-Hin Declaration” ในเวลาต่อมา เพื่อให้มองเห็นภาพของภารกิจในแต่ละเสาหลักของอาเซียนโดยสังเขป อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจในบทบาทของการศึกษาและมองยุทธศาสตร์ความร่วมมือของประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จะขอกล่าวถึงเจตนารมณ์และเป้าหมายของแต่ละเสาหลัก หรือประชาคมย่อยในแต่ละด้าน โดยสังเขป ดังนี้:

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมุ่งตอบสนองการส่งเสริมความร่วมมือในด้านการเมืองและความมั่นคง เพื่อเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ มีกฎกติกาเป็น

พื้นฐานภายใต้ค่านิยมร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาความมั่นคง และมีพลวัตและปฏิสัมพันธ์กับประเทศนอกอาเซียน

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมุ่งที่จะร่วมกันสร้างอาเซียนให้มีตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี โดยมีเป้าหมายการดำเนินงาน 4 ประการ คือ เป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ มีการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และสามารถบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก ตามลำดับ

ส่วนประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนมุ่งให้การรวมกันเป็นประชาคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน (Caring and Sharing Community) ส่งผลให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีอัตลักษณ์อาเซียน และมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เป็นไปตามคำขวัญของอาเซียนที่ต้องการสร้าง “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (One Vision, One Identity, One Community) ซึ่งภายใต้เสาหลักนี้

ครอบคลุมความร่วมมือเฉพาะด้าน (Functional Cooperation) อีกหลายด้าน อาทิ การศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม สตรีและแรงงาน วัฒนธรรมและสนเทศ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการภัยพิบัติ และสิทธิมนุษยชน แผนงานหรือพิมพ์เขียว (Blueprint) การจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือ 6 ด้าน คือ:

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
2. การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
3. ความยุติธรรมทางสังคมและสิทธิ (Social Justice and Rights)
4. การส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Ensuring Environmental Sustainability)
5. การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และ (Building ASEAN Identity) และ
6. การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

การร่วมมือกันของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสมาคมในระยะเริ่มต้น และกำลังก้าวไปอีกขั้นหนึ่งที่จะร่วมมือกันสร้างเป็นประชาคมในอีกประมาณ 3 ปีข้างหน้าทำให้อาเซียนได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศและประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอื่นๆ ของโลก ส่งผลให้อาเซียนมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น มีบทบาทสำคัญในการเจรจาหรือแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกอาเซียนได้กว้างขวาง ตลอดระยะเวลาที่ได้ดำเนินงานมากกว่า 40 ปี อาเซียนได้สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับภายนอกอาเซียนมากมาย เช่น อาเซียนบวกสาม (จีน ญี่ปุ่น เกาหลี) อาเซียนและประเทศอื่น ๆ (ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา สหรัฐอเมริกา รัสเซีย อินเดีย) อาเซียนและสหภาพยุโรป สหประชาชาติ และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit: EAS) เป็นต้น

จะเห็นว่าประชาคมอาเซียน อันประกอบด้วย 3 เสาหลักมีวัตถุประสงค์และขอบข่ายของภารกิจกว้างขวางและหลากหลายมาก เป้าหมายที่ประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศกำลังร่วมมือกันดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้จึงมิใช่เป้าหมายเฉพาะเสาหลักใดเสาหลักหนึ่ง หากแต่เป็นเป้าหมายของทั้ง 3 เสาหลักดังที่ได้กล่าวถึงโดยสังเขปแล้วข้างต้น จึง

จะเรียกได้ว่าเป็นการบรรลุผลของการสร้างประชาคมอาเซียนอย่างแท้จริง เป็นที่น่าเสียดายว่าประเทศไทยให้ความสนใจ และมีความเข้าใจ รวมทั้งมีความพยายามกระจายข้อมูลข่าวสารเพียงบางด้าน หรือบางเสาหลักเท่านั้น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ส่วนการดำเนินงานในอีก 2 ด้านที่เหลือสาธารณชนได้รับข้อมูลความเคลื่อนไหวค่อนข้างน้อย แต่โดยความเป็นจริงแล้ว การให้ความสำคัญหรือพยายามสร้างประชาคมใดประชาคมหนึ่ง แม้จะประสบความสำเร็จก็ไม่สามารถสร้างประชาคมอาเซียนที่สมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ที่คาดหวังไว้ได้ เพราะงานของทั้ง 3 เสาหลักมีความประสานสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกันอยู่มากทีเดียว

การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนและบทบาทของการศึกษา

การเตรียมการเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ต้องอาศัยกลไกการขับเคลื่อนหลายประการ สิ่งที่เป็นพื้นฐานประการสำคัญก็คือการที่ประเทศสมาชิกทั้ง 10 ประเทศได้ให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) จนมีผลใช้บังคับตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา การประกาศใช้กฎบัตรอาเซียนถือว่าเป็นพัฒนาการครั้งสำคัญอีกครั้ง

หนึ่งของอาเซียน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้งต่อปี จัดตั้งคณะมนตรีเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละเสาหลัก และการมีคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นต้น ข้อกำหนดในกฎบัตรอาเซียนที่จะมีผลอย่างสำคัญต่อการศึกษาของประเทศไทยประการหนึ่งก็คือการกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการทำงาน (Working Language) ของอาเซียน เนื่องจากในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบและยอมรับกันดีว่าขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยโดยส่วนใหญ่อยู่ในอันดับท้าย ๆ เมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกของอาเซียน ทั้ง ๆ ที่เราใช้เวลาและทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษไม่น้อยไปกว่าวิชาอื่น ๆ

การศึกษาได้รับการคาดหวังให้มีบทบาทอย่างมากในการเตรียมตัวเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมของประเทศสมาชิก โดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะวิชาชีพ และเจตคติที่เหมาะสมในฐานะที่เป็น “ประชาชนอาเซียน” ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ที่อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2552 ที่ประชุมได้ให้ความเห็นชอบการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการกำหนดบทบาทของการศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของ 3 เสาหลัก และการสร้างประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 สรุปสาระสำคัญ ดังนี้:

1. บทบาทของการศึกษาในด้านการเมืองและความมั่นคง

- สร้างความเข้าใจและความตระหนักรับรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนผ่านหลักสูตรอาเซียนในโรงเรียน และเผยแพร่กฎบัตรอาเซียนที่แปลเป็นภาษาต่าง ๆ ของชาติในอาเซียน

- เน้นหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และค่านิยมสันติภาพในหลักสูตร

- สนับสนุนความเข้าใจและความตระหนักรับรู้ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อในภูมิภาคในหมู่ครูอาจารย์ ผ่านการฝึกอบรม โครงการแลกเปลี่ยน และศูนย์ข้อมูลออนไลน์

- จัดให้มีการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอเพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น สร้างเครือข่าย และยอมรับเวทีผู้นำโรงเรียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. บทบาทของการศึกษาในด้านเศรษฐกิจ

- พัฒนากรอบทักษะ (Qualification Framework) ในแต่ละประเทศสมาชิก เพื่อให้เกิดการยอมรับในอาเซียน

- สนับสนุนการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษา

- สนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือผ่านกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาค

- พัฒนามาตรฐานอาชีพให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม

3. บทบาทของการศึกษาในด้านสังคมและวัฒนธรรม

- พัฒนาเนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียน

- เสนอให้เปิดหลักสูตรปริญญาด้านศิลปวัฒนธรรมอาเซียน

- เสนอให้มีภาษาประจำชาติอาเซียนเป็นวิชาเลือกในกลุ่มภาษาต่างประเทศ

- ส่งเสริมการตระหนักรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทัศน

ศึกษา การแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษา การประชุมเยาวชนด้านวัฒนธรรม การประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์ระดับเยาวชน เป็นต้น

- สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

- จัดให้มีการประชุมวิจัยทางการศึกษาอาเซียน

- สนับสนุนความเข้าใจและตระหนักรับรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอาเซียน

- เอลิมอลงวันอาเซียน (8 สิงหาคม) ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

- มุ่งมั่นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีความเคลื่อนไหว เชื่อมโยง เป็นของประชาชนอาเซียน และเพื่อประชาชนอาเซียน

จากความคาดหวังและบทบาทที่ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนกำหนดให้การศึกษา ดังที่ได้สรุปไว้ข้างต้น จะเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษาในประชาคมอาเซียนมิได้มีเป้าหมายเพื่อการศึกษาเท่านั้น การศึกษาจะต้องสามารถทำหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม และตอบสนองการดำเนินงานและความต้องการของทั้ง 3 เสาหลักเลยทีเดียว เป็นที่ทราบกันดีว่า

ข้อจำกัดของการรวมกันเป็นประชาคมอาเซียน มีอยู่หลายประการ โดยเฉพาะความแตกต่างในระดับและสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ระบบการเมืองการปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และความเชื่อในลัทธิศาสนา ตลอดจนการจัดการศึกษาและฝึกอบรม ข้อจำกัดดังกล่าวเหล่านี้จึงเป็นทั้ง "วิกฤต" และ "โอกาส" ที่จะทำให้การศึกษาสามารถแสดงบทบาทตามที่คาดหวังได้มากหรือน้อย

นอกจากนั้น ความแตกต่างในประเด็นที่ได้กล่าวถึงแล้วนี้ มิใช่จะมีเฉพาะระหว่างประเทศเท่านั้น ภายในแต่ละประเทศสมาชิกเองก็มีสภาพของความแตกต่างหลากหลายอยู่ไม่น้อย หมายความว่าในแต่ละประเทศมีกลุ่มประชากรที่มีความพร้อมจะเป็น "ประชากรอาเซียน" หลายระดับ ตั้งแต่กลุ่มที่สามารถประกอบอาชีพ ปรับตัว และดำรงชีวิตในสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่จะเปลี่ยนแปลงไปได้ค่อนข้างสบาย ไปจนถึงกลุ่มที่ขาดความพร้อมและศักยภาพด้วยประการทั้งปวง การเตรียมความพร้อมของประเทศ นอกจากจะคำนึงถึงด้านกายภาพ ด้านกฎระเบียบและกติกาต่าง ๆ แล้ว จะต้องเตรียม "ความพร้อมของประชาชน" ความสำเร็จของการศึกษาตาม

ความสามารถ ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบการ ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีสารสนเทศ วิทยาศาสตร์เชิงประยุกต์ และเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ" ในแผนงานดังกล่าว อาเซียนได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยกำหนดเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ที่จะให้การศึกษากลายเป็นวาระการพัฒนาของอาเซียน การสร้างสังคมความรู้ (Knowledge-Based Society) โดยส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง การเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัย และการตระหนักรู้เรื่องอาเซียน เพื่อสร้างอัตลักษณ์อาเซียนบนพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ อาเซียนยังได้กำหนดมาตรการด้านการศึกษาที่จะดำเนินการในช่วงระยะเวลาของแผนงานดังกล่าวอีกถึง 21 มาตรการ เช่น การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในปี พ.ศ. 2558 ปรับปรุงคุณภาพ ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านการศึกษากาไกลและอินเทอร์เน็ต สร้างเครือข่ายทางการศึกษาทุกระดับ โดยประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์การซีมีโอ และเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน จัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษา และบรรจุเรื่องค่านิยมร่วม

(Common Values) และมรดกทางวัฒนธรรม ในหลักสูตร สนับสนุนการเรียนภาษาของประเทศสมาชิกอาเซียน และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ส่งเสริมการเรียนรู้ต่อยอดหรือเรียนร่วมในสถาบันในต่างประเทศ เป็นต้น มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้กำหนดขึ้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของประเทศสมาชิก รวมทั้งวิสัยทัศน์และพันธกิจในการ "สร้าง" ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 และได้รับความเห็นชอบจากการประชุมสุดยอดอาเซียนแล้ว ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ทั้งหมดนี้ถือได้ว่าเป็นผลของการประสานความร่วมมือในชั้น "การคิด" จนกระทั่งเกิดแผนงาน (Blueprint) ขึ้น ส่วนความร่วมมือในชั้น "การปฏิบัติ" เพื่อให้เกิดผลตามที่คาดไว้ นั้นมีปัจจัยสำคัญที่จะต้องคำนึงคือเรื่องของเวลา ซึ่งเหลืออยู่เพียง 2 ปีเศษเท่านั้น คงต้องรอดูว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2558 แล้ว มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนงานในแต่ละด้านได้มีการนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่อย่างไร

การเตรียมการของประเทศไทย

หากพิจารณาจากข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของบรรดาประเทศ

สมาชิกทั้ง 10 ประเทศแล้ว นำแปลกใจไม่น้อยที่ประเทศไทยไม่ได้มีความพร้อมมากไปกว่าประเทศอื่น ทั้ง ๆ ที่เป็นหนึ่งในประเทศผู้ก่อตั้งองค์การนี้มาตั้งแต่ต้น จากการวิจัยโครงการพัฒนาบุคลากรและผลิตภาพบุคลากรเพื่อรองรับการเปิดเสรีอาเซียนในปี 2558 โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่า บุคลากรทางการศึกษาร้อยละ 70-80 มีความรู้เกี่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนน้อยมาก และนักศึกษาไทยร้อยละ 80 ที่ตอบแบบสอบถามไม่กล้าไปทำงานในประเทศกลุ่มอาเซียน เพราะกลัวเรื่องภาษา อย่างไรก็ตาม หากจะประเมินจากสภาพจริงที่ปรากฏอยู่โดยทั่วไปของสถาบันและหน่วยงานทางการศึกษาระดับต่าง ๆ ในปัจจุบันแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสถาบันและหน่วยงานเหล่านั้นได้แสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ ว่ามีความพร้อมในระดับหนึ่ง อย่างน้อยที่สุดก็คือการตระหนักรับรู้ว่าประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งพอมีหลักฐานยืนยันได้บางส่วนก็คือการประดับธงอาเซียนและธงชาติของประเทศสมาชิก มีการแต่งชุดประจำชาติประเทศต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกพูดภาษาอาเซียนที่เป็นบทสนทนาง่าย ๆ มีสถาบันการศึกษาหลายแห่งจัดให้มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับอาเซียน มีการปรับหลักสูตร

และจัดหาสื่อการเรียนการสอน รวมทั้งสื่ออ้างอิง หรือหากมีสถานที่พอก็จะจัดห้องอาเซียนไว้เป็นการเฉพาะ ภาพที่ปรากฏในลักษณะดังกล่าวนี้มักจะเน้นความพร้อมเชิงกายภาพเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเจาะลึกลงไปใบรายละเอียด เช่นการวิจัยดังที่ได้อ้างถึง จึงสะท้อนภาพที่ไม่น่าประทับใจนัก

สำหรับประเด็นที่ว่าประเทศไทยได้ปรับหรือกำลังปรับตัวเองด้านการศึกษาอย่างไร และเพียงใดนั้น ในทัศนะของผู้เขียนเห็นมีความหลากหลาย และไม่ใช่ออกภาพ ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความเข้าใจ และความพร้อมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบาย ระดับประสานงานไปจนถึงระดับปฏิบัติ จากข้อมูลที่ได้นำเสนอมาเป็นลำดับก่อนหน้านี จะเห็นว่าความสำเร็จของการจัดตั้งประชาคมอาเซียนต้องอาศัยความสำเร็จของการดำเนินงานของทั้ง 3 เสถหลัก และการดำเนินงานของทั้ง 3 เสถหลักให้ประสบความสำเร็จนั้น ได้มีการคาดหมายไว้แล้วว่าการศึกษามิบทบาทในส่วนไหน อย่างไร ดังนั้น การเตรียมตัว หรือปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและความต้องการทั้งของอาเซียนโดยภาพรวมและของระบบการศึกษาโดยเฉพาะ นั่นหมายความว่าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนว่า

บทบาทของการศึกษาในการเตรียมตัวเพื่อก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนคืออะไร จะต้องดำเนินการอย่างไรกับระบบการศึกษาในปัจจุบันเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทดังกล่าวให้บรรลุผล ซึ่งอาจกำหนดเป็นนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการในการดำเนินงานในแต่ละเรื่อง รวมถึงการจัดระบบการทำงาน ทรัพยากรและบุคลากรที่รับผิดชอบต่อไปตามลำดับ

ประเทศไทยมีนโยบายเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนมาทุกยุคทุกสมัย รัฐบาลปัจจุบัน (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี) ก็ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าจะ “เพิ่มขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเปิดเสรีประชาคมอาเซียน...” และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกัน เช่น การสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในภูมิภาค และการพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นต้น ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของชาติโดยตรง ได้มอบหมายให้สำนักงานปลัดกระทรวงเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงานการเตรียม

ความพร้อมด้านการศึกษา และได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธาน มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ดำเนินโครงการและกิจกรรมด้านการศึกษา กำกับติดตาม ประเมินผล และให้ข้อคิดเห็นเพื่อการดำเนินการขับเคลื่อนความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียนขององค์กรหลัก สถาบัน และหน่วยงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการศึกษาไว้ 5 ประการ ดังนี้:

1. เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อมของครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษาและประชาชน

2. พัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรม ภาษาอังกฤษ ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ

3. พัฒนามาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมการหมุนเวียน (Mobility) ของนักศึกษา และ

ครู อาจารย์ในอาเซียน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่าง ๆ พัฒนาระบบการศึกษาทางไกลและการศึกษาตลอดชีวิต ปรับปรุงการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมอาชีพ

4.เตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนควบคู่กับการเปิดเสรีการค้าเคลื่อนย้ายแรงงาน และ

5.พัฒนาเยาวชนผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

ในการจัดระบบการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับองค์กรหลัก ซึ่งมีระบบการบริหารจัดการภายในอยู่แล้ว นโยบายการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนก็จะถูกวิเคราะห์ สังเคราะห์ และบูรณาการเข้าไปในระบบการทำงานของแต่ละหน่วยงาน บางหน่วยงานอาจจะมีระบบหรือขอบข่ายของงานที่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับอาเซียนอยู่ก่อนแล้วก็สามารถรองรับหรือเพิ่มเติมเข้าไปกับงานที่ทำอยู่แล้วได้ เช่น งานที่เกี่ยวกับอุดมศึกษาอาจจะอาศัยเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network: AUN) ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของเครือข่ายอยู่แล้วได้เป็นต้น

ในระดับโครงการและกิจกรรมเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาระหว่างศึกษาธิการได้ดำเนินการและกำลังดำเนินการอีกหลายประการ อาทิ:

- การจัดตั้งสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาผู้บริหารการศึกษา
- การพัฒนากรอบคุณวุฒิแห่งชาติ
- โครงการ Education Hub Schools
- โครงการ Spirit of ASEAN
- การพัฒนาหลักสูตรและสื่อเกี่ยวกับอาเซียนศึกษา
- การส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษ และการเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้าน
- การพัฒนาศักยภาพครู
- การส่งเสริมการเรียนการสอนทางไกล การเรียนจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสนับสนุนการใช้ ICT
- โครงการแลกเปลี่ยนนักศึกษา มาเลเซีย-อินโดนีเซีย-ไทย
- โครงการเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เกษตรนานาชาติ

- โครงการพัฒนานโยบายการศึกษาสู่
อาเซียน: กรณีศึกษาไทย-ลาว-เวียดนาม

โดยสรุปแล้วจากกล่าวได้ว่าประเทศไทยได้เตรียมและกำลังเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ส่วนสภาพที่จะเกิดขึ้นจริงในช่วงปลายปี พ.ศ. 2558 จะมีความพร้อมตามที่คาดหวังมากน้อยเพียงใดนั้นยากที่จะยืนยันได้ ซึ่งผู้เขียนจะขอแสดงทัศนะบางประการเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ต่อไป

ทัศนะบางประการ

ต้องยอมรับว่าประเทศไทยได้มีบทบาทอย่างมากในอาเซียนมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งองค์การนี้เมื่อ 40 กว่าปีมาแล้ว และคาดว่าเมื่อประชาคมอาเซียนเกิดขึ้นนับจากปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นไป บทบาทของไทยก็ไม่น่าจะลดลงไปกว่าที่ผ่านมา เพียงแต่ว่าประเทศไทยและคนไทยจะมีความพร้อมและใช้โอกาสนี้ให้เกิดประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดเท่านั้น จากที่คาดหวังว่าประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศจะรวมเป็นประชาคมเดียวกัน ในลักษณะที่มี “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” และกำหนดให้การศึกษามีบทบาทอย่างสำคัญดังที่ได้สรุปไว้แล้วตั้งแต่ต้นของบทความนี้นั้น หากการดำเนินงานทุกอย่าง

เป็นไปตามเป้าหมาย ผลที่จะเกิดขึ้นก็คือการเปลี่ยนครั้งสำคัญในภูมิภาคนี้ อาทิ การมีตลาดเดียวและฐานการผลิตเดียว การไหลอย่างเสรีของสินค้าและบริการ เงินทุนและการลงทุน แรงงานมีฝีมือ (อย่างน้อย 7 สาขา) ผลกระทบ (Impacts) ของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะนำไปสู่การเคลื่อนย้ายของประชากรและแรงงาน ทั้งที่มีฝีมือในสาขาอื่นและไม่มีฝีมือ มีการขยายอิทธิพลของธุรกิจข้ามชาติ เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตของประชาชน โครงสร้างสังคม และวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การค้ามนุษย์ ผู้ร้ายข้ามแดน และสารเสพติด เป็นต้น ต้องไม่ลืมว่าอาเซียนและบรรดาประเทศสมาชิกไม่ได้อยู่อย่างอิสระ ต้องติดต่อสัมพันธ์กับประเทศอื่นและภูมิภาคอื่นด้วย การเปลี่ยนแปลงภายในอาเซียนและแม้กระทั่งในแต่ละประเทศสมาชิกเกิดจากปัจจัยทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน เพราะฉะนั้น การศึกษาต้องสามารถตอบสนองความต้องการตามที่คาดหวังในแผนงานต่าง ๆ ของ 3 เสาหลัก และในขณะเดียวกันต้องมีศักยภาพในการอนุรักษ์ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกด้วย สำหรับระบบการศึกษาไทยซึ่งกำลังเผชิญปัญหาภายในอยู่หลายประการ จะอยู่ในฐานะที่สร้างผลงานและเรียกมันใจของ

สาธารณะในการแสดงบทบาทหลักเพื่อขับเคลื่อน 3 เสาหลักสู่การเป็นประชาคมอาเซียน และพัฒนาศักยภาพของระบบให้สามารถตอบสนองต่อแรงผลักดันต่าง ๆ จากภายนอกได้หรือไม่ ผู้เขียนขอเสนอทัศนะบางประการ ดังนี้:

ประการที่ 1 บทบาทของการศึกษาในการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ในระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นที่น่าสังเกตว่ามีการพูดถึงการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนค่อนข้างมาก แม้ส่วนใหญ่จะเป็นการเน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจก็พอจะอนุมานได้ว่าความตระหนักรับรู้ในระดับนโยบายได้เกิดขึ้นแล้ว ส่วนจะรู้อะไร รู้ลึกหรือไม่ เพียงใดนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ประเด็นที่น่าเป็นห่วงก็คือความต่อเนื่องและชัดเจนของนโยบายว่าจะใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนนโยบายการเตรียมตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนจริง ๆ หรือไม่ ความชัดเจนของนโยบายหมายถึงการระบุภาระงานและกำหนดผู้รับผิดชอบด้วย ให้รู้ว่าใครทำอะไร อย่างไร ที่สำคัญมีระบบการสนับสนุนและประสานงานกันอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานระหว่างการศึกษากับด้านเศรษฐกิจหรือความมั่นคง หรือแม้แต่ภายใน

ด้านการศึกษาเองก็ควรมีความชัดเจน เท่าที่ผ่านมา ยังไม่มีความเด่นชัดของนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ ตลอดจนแผนปฏิบัติที่จะเป็นการ “ยกเครื่อง” การศึกษาไทยให้สนองต่อความคาดหวังของทั้ง 3 เสาหลัก และเตรียมคนไทยให้พร้อมที่จะเป็น “คนอาเซียน” ถึงแม้จะมีการดำเนินการแล้วในหลาย ๆ เรื่องดังที่ได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น แต่ในระดับการปฏิบัติยังไม่น่าจะทำให้เกิดแรงขับ (Momentum) และความต่อเนื่องที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้ด้วยอย่างที่น่าเป็นห่วงประการหนึ่งก็คือการเตรียมความพร้อมของคนไทยในด้านภาษาอังกฤษ

ถ้าพิจารณาจากสภาพและผลกระทบของปัญหานี้แล้วน่าจะมึนโยบายในระดับที่เป็น “วาระแห่งชาติ” มียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบประกาศออกมาอย่างชัดเจน สามารถชี้ให้เห็นว่าจะทำอะไรและใช้เวลากี่ปีที่จะ ทำให้คนไทยสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ไม่แพ้ภาษาไทย มีแผนงานและกลไกที่จะขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างเป็นรูปธรรม เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ยังมีปัญหาทั้งในระดับความคิด และระดับปฏิบัติค่อนข้างมาก เช่น พ่อแม่ผู้ปกครองต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเพื่อให้ลูกเรียนรู้ภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ในโครงการ English Program เพราะ

โรงเรียนต้องแสวงหาทรัพยากรมาดำเนินโครงการเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นโครงการที่มีส่วนในการยกระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษของคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมไปถึงความไม่ชัดเจนและไม่เป็นเอกภาพของนโยบายที่สนับสนุน เช่น การอนุญาต (ออกวีซ่า) ให้ชาวต่างชาติเข้ามาสอนภาษาหรือนักศึกษาจากประเทศอาเซียนเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย ซึ่งไม่สัมพันธ์กับระยะเวลาของภาคเรียนและปีการศึกษา ในสมัยก่อนขีดความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของคนไทยอาจจะไม่มีความสำคัญมากนัก เพราะสามารถใช้ล่ามหรือแปลเอกสารเป็นภาษาไทยได้ แต่เมื่อมีประชาคมอาเซียนและใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสาร ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษย่อมได้เปรียบยิ่งประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศรู้และสามารถใช้ภาษาได้หลายภาษายังจะมีความได้เปรียบมากขึ้น Josef T. Yip (2012) ได้ทำการศึกษาความร่วมมือทางการศึกษาในประเทศเอเชียและแอฟริกา พบว่านอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานแล้วประเทศที่มีความพร้อมทางภาษาอังกฤษ เช่น ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกงมีโอกาพัฒนาความร่วมมือทางการศึกษาได้ดี

ยกเว้นกรณีประเทศฟิลิปปินส์ที่ยังมีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและระเบียบกฎหมายบางประการ หากประเทศไทยยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างจริงจังกว่าที่ผ่านมา ก็เป็นที่น่าสงสัยว่าประเทศไทยจะได้านิสงค์จากการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในครั้งนี้นักน้อยเพียงใด

อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษมิได้หมายความว่าต้องลดความสำคัญของภาษาไทย หรือภาษาเพื่อนบ้านอื่น ๆ ในอาเซียนลง ประเด็นอยู่ที่การให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ถ้ามีความรู้ความเชี่ยวชาญในภาษาก็จะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ รวมทั้งมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้น ๆ ด้วย นักวิชาการได้คาดคะเนไว้แล้วว่าฐานเศรษฐกิจของโลกในอนาคตจะอยู่ที่เอเชีย ประเทศอินเดียและจีน รวมทั้งประเทศในเอเชียอื่น ๆ จะมีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจโลกเป็นอย่างมากและเศรษฐกิจโลกจะถูกควบคุมโดยคนที่ไม่ได้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (Mother Tongue) การมีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรม (รวมทั้งภาษา) ของคนเหล่านี้จะทำให้มีความได้เปรียบทางเศรษฐกิจด้วย ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษสร้าง

ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ความรู้ในภาษาเพื่อนบ้านสร้างความเป็นมิตรและความประทับใจ

ประการที่ 2 ประสิทธิภาพของกลไกความร่วมมือด้านการศึกษามีอยู่

ปัจจุบัน อาเซียนมีกลไกความร่วมมือผ่านกลไกการบริหาร ทั้งที่เป็นการประชุมระดับต่าง ๆ หน่วยงาน สถาบัน หรือเครือข่ายเฉพาะด้าน เช่นในด้านการศึกษามีการประชุมระดับรัฐมนตรี (Sectorial ASEAN Ministers' Meeting) หรือ เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN) เป็นต้น นอกจากนี้ อาเซียนยังมีข้อตกลงกับองค์การซีมีโอ (SEAMEO) เพื่ออาศัยเครือข่ายของศูนย์ภูมิภาคด้านต่าง ๆ เป็นกลไกในการประสานงานและสร้างความร่วมมือทางการศึกษา แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว งานการศึกษา โดยเฉพาะงานด้านการเรียนการสอน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนเกิดขึ้นที่สถาบันการศึกษา หรือในห้องเรียน การประสานความร่วมมือผ่านกลไกต่าง ๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นนั้นจะเกิดผลต่อผู้เรียนได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น การส่งเสริมให้มีความร่วมมือในระดับสถาบัน ถึงแม้จะอยู่ในกรอบของนโยบายแต่จะมีความเป็นไปได้เฉพาะสถาบันที่มีความพร้อมเพียงพอเท่านั้น ทำอย่างไรจึงจะ

สร้างขีดความสามารถของสถาบันการศึกษาไทยให้สามารถเข้าถึงเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติได้

ความร่วมมือด้านการศึกษามีสามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบและหลายระดับ เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากร (People Exchange) ข้อมูลข่าวสาร (Information Exchange) หรือการร่วมมือในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมทางการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ งบประมาณ และทรัพยากรต่าง ๆ จึงจะมีความเป็นไปได้ ความคาดหวังจากทั้ง 3 เสาหลักมีความหลากหลายและบางเรื่องอาจจะอยู่นอกเหนือจากพันธกิจขององค์การซีมีโอหรือกลไกปกติ การเปิดโอกาสให้เครือข่ายอื่นเข้ามามีส่วนร่วม เช่นภาคธุรกิจ หรือภาคประชาชน และเปิดโอกาสหรือริเริ่มเครือข่ายความร่วมมือใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับบทบาทหรือความต้องการใหม่ น่าจะเป็นการเพิ่มทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของความร่วมมือด้านการศึกษาในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน

ประการที่ 3 บทบาทของห้องสมุดในบริบทของอาเซียน

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีการคาดคะเนกันถึงบทบาทของความก้าวหน้าทาง

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะมีต่อการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต การศึกษา ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน ในอดีตห้องสมุดมีบทบาทอย่างมากในฐานะที่เป็นแหล่งความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งมักจะถูกจัดเก็บไว้ในรูปของหนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ผู้ที่มีความประสงค์จะได้ความรู้และข้อมูลต้องไปที่ห้องสมุด สถาบันการศึกษาจึงต้องมีห้องสมุดไว้บริการนักเรียนนักศึกษา ซึ่งมักจะเปิดและปิดตามเวลาราชการ และช่วงเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอน

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้การแสวงหาความรู้และการสร้างองค์ความรู้มีความกว้างขวางลึกซึ้งกว่าเดิมที่เคยเป็นมาในอดีตมาก ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นเกือบตลอดเวลา ในขณะที่ความรู้เก่าล้าสมัยเร็วขึ้น เทคโนโลยีทำให้การจัดเก็บและบริการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เครื่องมือในการ

เข้าถึงข้อมูล เช่นคอมพิวเตอร์มีราคาถูกลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น คนจะเรียนรู้และสืบค้นหาข้อมูลผ่านเครื่องมือต่าง ๆ ได้แทบทุกสถานที่และเกือบตลอดเวลา ผลกระทบต่อห้องสมุดที่สำคัญก็คือคนเข้าห้องสมุดน้อยลงและหนังสือไม่ใช่แหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดแล้ว ถึงแม้ความรู้จะอยู่ในหนังสือแต่

ก็ไม่ใช่ว่าหนังสือที่พิมพ์เป็นกระดาษ แต่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-books) นักวิชาการยังได้คาดคะเนต่อไปในอนาคตอีกว่าวิธีแสวงหาข้อมูลจะเปลี่ยนไปอีก การสืบค้นหาและนำเสนอความรู้และข้อมูลข่าวสารอาจจะไม่จำเป็นต้องอิงเนื้อหา (Text Search) เสมอไป เพราะคอมพิวเตอร์สามารถตอบสนองต่อรูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัส (Sense Search) ได้ เป็นพิมพ์คอมพิวเตอร์จะไม่มี ความจำเป็น แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่ออย่างสำคัญต่อห้องสมุด เช่น การเป็นแหล่งความรู้และที่รวบรวมหนังสือ การเปิด-ปิดทำการ การเป็นเครือข่ายกับห้องสมุดหรือแหล่งเรียนรู้อื่นในประเทศสมาชิกอาเซียน และรูปแบบการให้บริการ เช่น การให้ยืมหนังสือที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ไม่เหมือนกับการให้ยืมหนังสือที่เป็นกระดาษ เพราะแม้จะให้สมาชิกหรือผู้อ่านยืมไปแล้ว แต่หนังสือก็ยังอยู่ สามารถให้ผู้อื่นยืมอีกได้ ในขณะเดียวกัน หากถึงกำหนดส่งแล้วผู้ยืมไม่คืนหนังสือก็สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์กำหนดให้หนังสือที่ยืมไปลบจากคอมพิวเตอร์ของผู้ยืมได้ เป็นต้น

จุดเน้นของอาเซียนในเรื่องการศึกษาประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดก็คือการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) ที่เปิดโอกาสให้คนได้เรียนรู้

ตลอดเวลา หวังสมุดจำเป็นต้องทบทวนบทบาทที่เคยรับผิดชอบมาในอดีตในการเป็นแหล่งรวมหนังสือและให้บริการนักเรียนในวัยเรียนตามกำหนดเวลา ไปทำหน้าที่ใหม่ ๆ เพิ่มเติม เช่น การเป็นแหล่งบริหารจัดการความรู้และวัฒนธรรม บริการคนทุกกลุ่มอายุตลอดเวลาผ่านเครื่องมือที่หลากหลายและทันสมัย จัดกิจกรรมให้ความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับอาเซียน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและในภูมิภาคอาเซียน หรือในภูมิภาคอื่นของโลก

ประการสุดท้าย เงื่อนไขความสำเร็จของความร่วมมือด้านการศึกษา

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าความร่วมมือด้านการศึกษา หรือด้านอื่น ๆ จะสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลักอย่างน้อย 3 ประการ **ประการแรก**คือขีดความสามารถของบุคคล โดยเฉพาะขีดความสามารถทางภาษา บุคลิกภาพ และความรอบรู้ในงานวิเทศสัมพันธ์ ในบริบทของอาเซียนที่ตกลงจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาในการทำงาน (Working Language) และแต่ละประเทศยังมีภาษาประจำชาติและภาษาถิ่นอีกหลากหลายนั้น ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางภาษาอังกฤษจะมีโอกาสแสวงหา

ความร่วมมือได้ดีกว่า บุคลากรทางการศึกษาของไทยยังขาดความรู้และทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษค่อนข้างมาก ข้อจำกัดนี้ส่งผลให้ขาดโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศไม่น้อยทีเดียว ปัจจัยชีวิตความสำเร็จประการที่สองคือทรัพยากร กฎระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและติดต่อต่างประเทศ เช่นการใช้หลักสูตร การเทียบโอนผลการเรียน กระบวนการและวิธีการจ้างชาวต่างประเทศเข้ามาทำงานในประเทศไทย เป็นต้น บางเรื่องไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นการเฉพาะแต่มีความสำคัญในการสร้างสิ่งจูงใจ เช่นระเบียบการตรวจคนเข้าเมืองและการออกวีซ่า การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาตลอดจนครู-อาจารย์จากประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อให้เข้ามาศึกษาและทำงานในประเทศไทย และให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาไทยไปศึกษาและทำงานในประเทศสมาชิกอาเซียน สิ่งเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านความร่วมมือกับต่างประเทศ ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จของความร่วมมือด้านการศึกษา **ประการที่สาม**ก็คือนโยบาย ซึ่งจำเป็นต้องมีความชัดเจนและต่อเนื่อง มียุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิผล เพื่อให้ผู้ปฏิบัติมีความมั่นใจ

สามารถวางแผนการดำเนินงานในระยะยาวได้ และประการสุดท้าย ซึ่งสำคัญและมีความท้าทายพอสมควรคือการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของคนไทยเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้าเป็นประชาชนอาเซียนได้ ต้องมีความตระหนักรับรู้ (Awareness) ถึงความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน การที่ประเทศไทยไม่เคยมีประสบการณ์ในการเป็นเมืองขึ้นมาก่อน ทำให้ไม่มีโอกาสในการ “เข้าถึง” คนกลุ่มอื่น ภาษาอื่น และวัฒนธรรมอื่น การสร้างความเป็นอาเซียน (ASEAN-ness) จะต้องสร้างจากจิตสำนึกที่เป็นอาเซียน

ถ้าคนมีความรู้สึกร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และอยู่ด้วยกันได้แม้จะมีความแตกต่าง ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมก็จะเกิดขึ้น การทำมาค้าขายระหว่างกันตามเป้าหมายของประชาคมเศรษฐกิจก็จะเป็นไปได้ และในที่สุดก็จะนำมาซึ่งสันติสุขและความมั่นคงในภูมิภาคได้ นั่นหมายถึงความสำเร็จของความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งได้รับการคาดหวังให้มีส่วนในการเตรียมการในการสร้าง “ประชาคมอาเซียน” ร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2552). บันทึกการเดินทางอาเซียน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วิธิตา แอนิเมชั่น จำกัด.
- (2552). แผนงานจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009 – 2015). กรุงเทพมหานคร : บริษัท คาริสมา มีเดีย จำกัด.
- ทศพันธ์ นรทัศน์. (2011). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) กับการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. <http://www.thaingo.go.th/asean55/page011.html>. (Retrieved on 26 February 2013).
- ปิติ ศรีแสงนาม. (2555). เปลี่ยนมุกคิดพิชิตอาเซียน. กรุงเทพฯ. บริษัท กันดั้รพี กรุ๊ป จำกัด.
- ศูนย์สารสนเทศยุทธศาสตร์ภาครัฐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2555). การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยสู่ประชาคมอาเซียน. <http://www.nic.go.th/gsic/uploadfile/ASEAN-community.pdf>. (Retrieved on 28 February,2013).

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2552). การศึกษา: รากฐานประชาคมอาเซียน. กรุงเทพฯ.

โรงพิมพ์ สกสศ.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). คำแถลงนโยบายคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร

นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา. <http://www.cabinet.thaigov.go.th>. (Retrieved on

24 February, 2013).

การศึกษาการปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามกฎหมายการศึกษา แห่งชาติ ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Study of Work Performance Regarding the Learning Process According to the
National Education Act of Teachers Working in Basic Education Institutions

เจริญ แสนภักดี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
ระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้
ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและแนวทาง
ส่งเสริมการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการ
เรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาขั้น
พื้นฐาน โดยกลุ่มตัวอย่างเลือกมาโดยวิธีสุ่ม
อย่างง่าย เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู
ผู้บริหารการศึกษา รวม / คน รวม 271 คน
เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถามเป็นแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบ
สำรวจรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ
วิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบน
มาตรฐาน และ t - test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการปฏิบัติตามการจัด
กระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์
จากการประเมินตนเอง ปฏิบัติตามอยู่ในระดับ
มาก รายงานเพียงสามลำดับแรก ได้แก่ ครูได้
จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ครูจัด
กิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น และ
ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการ
อ่าน
2. ระดับการปฏิบัติตามการจัด
กระบวนการเรียนรู้ของครูจากการประเมินของ
ผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่ระดับการปฏิบัติ
ตามอยู่จริงในระดับปานกลาง มีเพียงบาง
รายการ ได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้

เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ครูได้จัดการเรียน การสอนโดยผสมผสานปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา และครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อ การเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ที่ครูได้ ปฏิบัติตามอยู่ในระดับมาก

3. ระดับการปฏิบัติตามการจัด ภาระงานการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์ จากการประเมินของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ปฏิบัติตามที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสาน ปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ครูได้ จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่านและ ครูจัดกิจกรรมฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่ รู้อย่างต่อเนื่อง

4 . แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติ ตามการจัดภาระงานการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความ เหมาะและเป็นไปได้ ได้แก่ จัดตารางเวลาที่ถือ

ว่าเป็นภาระงานให้แก่ครูได้จัดทำแผนจัดการ เรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดทำสื่อใน วิชาที่สอนไว้เป็นการล่วงหน้าจัดให้มีการ นำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบ นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดในวิชาของตนอย่างสม่ำเสมอ ภาคเรียนละหนึ่งครั้ง

คำสำคัญ : การจัดกระบวนการเรียนรู้
กฎหมายการศึกษา ครู

ABSTRACT

The purpose of research was to study the study was assessed from sample group based on purposive sampling, which consisted of school administrators, lecturers, educational personnel and students. The methodologies applied in this research are including questionnaire and metric technique. The analysis was performed by taken fundamental statistic variables for instance percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results of the research revealed the following:

1. Following knowledge management of teacher from desired self-assessment, the first three significant activities are encourage students for more practice, encourage students for systematic thinking, encourage students for more reading and researching

2. Follow knowledge management of educational administrative most of activities are at medium level, which are encourage teacher to initiate or arrange activities for students for direct experience, manage course outline to include ethics and morality, and support teachers in managing atmosphere, environment, material, and others to accommodate learning and leading students to better understanding

3. Follow knowledge management of teacher from desired assessment of educational administrative, more of teachers are at a very top level by performing the activities to educate ethics and morality in the classroom, arrange events or activities for reading, and arrange activities for seeking more knowledge

4. Appropriate and adequate guideline to support action to follow desired knowledge management of teacher in primary school are schedule and timing will be managed by teachers, study plan is the most important object, plan and prepare for study material in advance, manage for presenting and exchange for learning approach at least 1 time per semester.

Key word : the Learning Process, Education Law, Teacher

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม 2545) กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และ มาตรา 24 ที่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมใหม่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยบัญญัติว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน

และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้อย่างสัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ 6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ โดยที่เป็นกฎหมายใช้บังคับมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 อันหมายถึงผู้เกี่ยวข้อง อาทิ สถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูต้องปฏิบัติตาม ถึงปัจจุบัน เป็นนานเวลาเกือบสิบปี ได้มีการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย หลายระดับ เพื่อสร้างความตระหนัก และความเข้าใจในกฎหมายการศึกษา โดยเฉพาะส่วนที่

ถือว่าเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญที่สุด ได้แก่ ครู ผู้บริหาร สถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา แม้ว่าจะได้มีการติดตามประเมินผลจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภายในและภายนอกสถานศึกษา แต่ยังไม่ได้มีการประเมินที่ชัดเจนว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ได้มีการปฏิบัติตามหลักที่กฎหมายบัญญัติไว้ในลักษณะใดระดับใดและอย่างไรบ้าง จึงสมควรได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมายของครูในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ สมเจตนาธรรมของกฎหมายการศึกษาของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่พึง

ประสงค์ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ครู หมายถึงบุคคลผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชนโดยทั่วไป

ครูผู้สอน หมายถึงครูที่ทำหน้าที่หลักเฉพาะการสอน

ผู้เกี่ยวข้อง หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางศึกษา เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนของครูและครูผู้สอน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา รักษาการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา ตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่น เช่น ครูใหญ่

การปฏิบัติตามจัดการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ระดับของการเตรียมการ การ

จัดกระทำและดำเนินการการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ระดับการปฏิบัติในสิ่งที่วางไว้เป็นหลัก ที่ต้องนำไปบรรจุไว้ในแผนงานและหรือยุทธศาสตร์ระยะต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ความเหมาะสม หมายถึง ระดับความเหมาะสมของแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้นตรงกับความต้องการของผู้รับการส่งเสริมและสอดคล้องกับลักษณะวิชา

ความเป็นไปได้ หมายถึง ระดับความเป็นไปได้ในการนำแนวทางไปปฏิบัติจริงโดยผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนด้านการจัดการและงบประมาณมีส่วนร่วมในการพิจารณาเป็นเบื้องต้นแล้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542(แก้ไขเพิ่มเติม 2545) ที่เกี่ยวกับแนวจัดการศึกษา และการ จัด กระบวนการ เรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ,2546)
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้ จิตวิทยาการศึกษา
3. การวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้
4. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเรียนรู้
5. แผนจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น

แผนภูมิ : กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการเรียนรู้และแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษาที่ครูและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้ในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาครูและครูผู้สอนทั้งในแต่ละรายและโดยรวมให้มีความเหมาะสมกับสภาพจริง ตลอดทั้งได้แนวทางที่นำไปใช้ในการจัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติในลักษณะต่าง ๆ ได้หลากหลายและตรงประเด็นที่ต้องการจำเป็นมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2550 และเก็บข้อมูลบางส่วนเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2553 กลุ่มตัวอย่างเป็นครู 89 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 34 คน นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา 26 คน ครูผู้สอนที่เคยรับการฝึกอบรมด้านการสอนมาแล้ว 72 คน และที่

เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูมาแล้ว 50 คน จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็น แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่เป็นอยู่จริงและตามที่พึงประสงค์ และแบบสอบถามความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามการจัดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบค่าเฉลี่ย โดยใช้ $t - test$ ที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยกำหนดค่าประชากรในการทดสอบไว้ที่ 3.50 ด้วยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แล้วแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ เป็น 3 ช่วง คือปฏิบัติอยู่ในระดับมาก หมายถึง มีการกระทำหรือปฏิบัติอยู่กว่า 75% อยู่ในระดับปานกลาง หมายถึง มีการกระทำ หรือปฏิบัติอยู่ระหว่าง 60% - 74% และ อยู่ในระดับน้อย หมายถึง มีการกระทำหรือปฏิบัติอยู่ต่ำกว่า 60%

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน

1.1 ศึกษาจากครูประเมินการปฏิบัติของตนเองโดยตนเอง ตามที่เป็นอยู่จริง 23 รายการ

1.1.1 รายการปฏิบัติตามที่เป็นอยู่จริง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

1.ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน

2.ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน

3.ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. ครูได้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน

5.ครูได้มีการฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน

6.ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์

7.ครูได้ฝึกทักษะการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันปัญหาให้แก่ผู้เรียน

8.ครูจัดให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา

9.ครูได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

11.ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น

14. ครูจัดกิจกรรมฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

15. ครูจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆได้อย่างสัดส่วนสมดุลกัน

17.ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้

18. ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถใช้ในการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

19. ครูได้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

20. ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ครูและ ผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

21. ครูได้จัดการเรียนรู้ให้ให้ผู้เรียนเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่

22. ครูได้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้โดยมีการ ประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

23. ครูได้จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้โดยมีการประสานความร่วมมือกับบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

1.1.2 รายการปฏิบัติตามที่เป็นอยู่จริง ที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่

10. ครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้

12. ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น

13. ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน

16. ครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

1.1.3 รายการปฏิบัติตามที่พึงประสงค์

ระดับการ ปฏิบัติตาม การ จัดกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์จากการประเมินตนเองของครูเอง ทุกรายการพึงประสงค์ให้การปฏิบัติตามอยู่ในระดับมาก โดยในสามลำดับแรกได้แก่ ครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น และครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน

1.2 ศึกษาจากผู้บริหารสถานศึกษา

1.2.1 ระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูจากการประเมินของผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามอยู่จริงในระดับปานกลาง มีเพียงบางรายการได้แก่ ครูได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา และ ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ครูได้ปฏิบัติตามอยู่ในระดับมาก

1.2.2 ระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์จากการประเมินของผู้บริหารสถานศึกษา ทุกรายการครูปฏิบัติ ตามที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยลำดับแรกได้แก่ ครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถจัด บรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการ

เรียน และ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน และครูจัดกิจกรรมฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

1.3 ศึกษาจากนักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา

1.3.1 ระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูจากการประเมินของนักศึกษาปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา ทุกรายการปฏิบัติตามที่เป็นอยู่จริงในระดับปานกลาง

1.3.2 ระดับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์จากการประเมินของนักศึกษาปริญญาโทสาขาการบริหารการศึกษา ทุกรายการครูพึงปฏิบัติตามที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยลำดับแรกได้แก่ ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน และครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ได้แก่

1. จัดให้ครูเข้าร่วมฝึกอบรมปฏิบัติการการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ตามกลุ่มสาระที่สอน อย่างน้อยทุกสองปีต่อครั้ง

2. ให้มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตรแก่ครูเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่เหมาะสมกับกลุ่มสาระที่สอนอย่างสม่ำเสมอ

3. จัดตารางเวลาที่ถือว่าเป็นภาระงานให้แก่ครูได้จัดทำ แผนจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในวิชาที่สอนไว้เป็นการล่วงหน้า

4. จัดหาเอกสารอ้างอิงที่ทันสมัยให้พอเพียงตามกลุ่มสาระ

5. จัดตารางเวลาที่ถือว่าเป็นภาระงานให้แก่ครูได้จัดทำสื่อ วิชาที่สอนไว้เป็นการล่วงหน้า

6. จัดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาครูจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดทั้งในเชิงเนื้อหาและ กระบวนการให้ทั่วถึงทุกกลุ่มสาระ

7. จัดงบประมาณสนับสนุนให้พอเพียงในการจัดทำ แผนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดและจัดทำสื่อทุกรายวิชาที่มีการเรียนการสอน

8. จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน

9. จัดให้มีการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูโดยผู้บังคับบัญชา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

10. จัดให้มีการติดตามประเมินผล การจัดการเรียนการสอน ของครูโดยผู้เรียน

11. จัดให้มีการนำเสนอ และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบและ นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่ถือว่าผู้เรียน สำคัญที่สุดในวิชาของตนอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยภาคเรียนละหนึ่งครั้ง

12. จัดให้มีการประกาศเกียรติคุณแก่ครูผู้สอนที่ถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดดีเด่นทุกกลุ่มสาระเป็นประจำทุกปี

อภิปรายผล

จากการค้นพบผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลในบางประเด็นดังต่อไปนี้

แม้ว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนจะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคนหรือครูและผู้เรียน จึงเป็นเรื่องที่ต้องปรับปรุงยืดหยุ่นได้ ปรับได้ แต่การที่มีบทบาทของกฎหมายดาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ ก็เพื่อวางไว้เป็นหลักกว้าง ๆ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้

ยึดเป็นหลักแล้วปฏิบัติตาม โดยเฉพาะครู และ บทบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเรื่องของฝ่ายนิติบัญญัติ จัดทำขึ้น แต่พื้นฐานก็ได้ประมวลและผู้สม ผสานเอาไว้หลายด้านที่มาจากผลการวิจัยของ นักการศึกษา และนักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ทั้งวิธีสอน จิตวิทยาการเรียนรู้ จิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ เป็นต้น ครูจึงยึดเป็นหลักในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ได้อย่างไม่ต้องลังเล แต่การประเมินตนเอง เกี่ยวกับการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูจากการประเมินตนเองของครูเอง ส่วนใหญ่ปฏิบัติอยู่จริงในระดับปานกลาง มีเพียงรายการ ได้แก่ ครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกการปฏิบัติให้ทำเป็น ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน และครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ครูได้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เช่นนี้ ย่อมสะท้อนให้เห็นว่า ครูยังไม่ได้นำหลักกฎหมายการศึกษาในเรื่องนี้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่ควรจะเป็นคือยังปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ตามการประเมินตนเองของครู ทั้งที่

กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้มาแล้วเกือบสิบปี และถ้าเป็นกฎหมายลักษณะอื่น ๆ อาจต้องได้รับผล ตวมสภาพบังคับของคนหมายนั้นกันไปข้างแล้ว ก็เป็นได้ แต่ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะครู ผู้เกี่ยวข้อง ไม่ได้ศึกษากฎหมายให้ละเอียด ให้มีความกระจ่าง และชัดเจน การฝึกอบรมก็อาจไม่ชัดเจนตรงประเด็น ทำให้ครูออกแบบ กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักกฎหมายในเรื่องนี้ ไม่ได้ หรืออาจเป็นเพราะปัจจัยอื่น เช่น ระบบ การบริหารของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากร ของสถานศึกษา รวมทั้งขาดปัจจัยหนุนใน เรื่องของงบประมาณสนับสนุนก็เป็นได้

แต่แม้ว่าครูจะยังไม่ได้ปฏิบัติตามให้ครบถ้วน แต่ก็ยังมีบางรายการ เช่น ครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ครูจัดให้นักเรียน ได้ฝึกปฏิบัติให้ทำเป็น ครูได้จัดกิจกรรมการ ปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน และ ครูได้จัดการ เรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา ครูปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เพราะ ถือว่าเป็นสิ่งที่ตรงกับความต้องการของแต่ละ บุคคลในเรื่องของทำได้ ทำเป็นซึ่งเป็นเรื่องของ

ทักษะ ความชำนาญที่ต้องนำไปใช้ในการ ปฏิบัติงานและการดำรงชีพ และความต้องการ ของสังคมโดยเฉพาะด้านคุณธรรม ค่านิยมที่ดี งาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุก วิชาที่ได้ปลูกฝังอยู่ในระดับมาก อนาคตผู้เรียน เหล่านี้ย่อมจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เป็นพลเมือง ที่ดีในวันหน้า ตามความคาดหวังของสังคมเพิ่ม มากขึ้น และแม้ว่าจะเป็นการประเมินตนเอง ของครูเอง แต่ก็สอดคล้องกับผู้บริหาร สถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดทั้งในหน้าที่ การงานและความเป็นอยู่ส่วนตัว โดยเฉพาะ รายการที่ครูได้จัดการเรียนการสอนโดย ผสมผสานปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ที่ว่าครูได้ปฏิบัติตามที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ทั้งครูและผู้บริหารสถานศึกษาต่างก็ประเมิน ตรงกัน จึงเป็นที่เชื่อถือได้สูง

แต่การที่นักศึกษาปริญญาโท สาขา การบริหารการศึกษา ประเมินการปฏิบัติตาม การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูว่า ทุก รายการครูปฏิบัติตามที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งส่วนใหญ่ก็สอดคล้องกันกับที่ครู

และผู้บริหารสถานศึกษาประเมิน แต่ที่แตกต่างกันบ้าง บางรายการ ที่ครูและผู้บริหารเห็นว่าอยู่ในระดับมาก แต่นักศึกษาประเมินว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งที่นักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่ก็เป็นครูหรือทำหน้าที่ครู อาจเป็นเพราะว่านักศึกษากลุ่มนี้เมื่อได้มีโอกาสศึกษาต่อ อาจได้ศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีและวิธีคิดวิธีการจัดการใหม่ โดยเฉพาะได้มีการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้แห่งชาติที่เกี่ยวกับการจัดการกระบวนการเรียนรู้ เป็นที่กระจ่างพอควรแล้ว จึงอาจตั้งเกณฑ์ในการปฏิบัติตามไว้สูง ทำให้การประเมินการปฏิบัติตามการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูว่า ครูปฏิบัติตามที่เป็นอยู่จริงอยู่ในระดับปานกลางทุกรายการก็เป็นได้

อย่างไรก็ดี นับว่าเป็นข้อสารสนเทศที่สำคัญที่ทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษา และนักศึกษา ปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา ประเมินตรงกันว่า การปฏิบัติตามการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์ ทั้ง 23 รายการ หรือทุกรายการ ครูพึงปฏิบัติตามที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักทฤษฎีเกี่ยวกับการจัด

กระบวนการเรียนรู้ยังเป็นประเด็นที่ทันสมัยและตรงกับที่พึงประสงค์ของผู้เกี่ยวข้องอยู่ และทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษาจะได้ตระหนักว่า จะต้องปฏิบัติตามการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ทฤษฎีมาบัญญัติไว้ให้มีความเข้มแข็ง และต้องทุ่มเทในการบริหารจัดการของสถานศึกษา และเน้นการจัดการเรียนการสอนให้สมกับเป็นงานอาชีพ เป็นผู้ถือใบประกอบวิชาชีพ และเป็นการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติงานมืออาชีพให้มากขึ้น โดยเฉพาะการปฏิบัติตามการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ครูพึงประสงค์อยู่ในระดับมากในสามลำดับแรกได้แก่ ครูได้จัดให้นักเรียนฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น และครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน เพราะเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงและใกล้ชิดกับนักเรียน

นอกจากนี้ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินว่า การปฏิบัติตามการจัดการกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์ ทุกรายการครูปฏิบัติ ตามที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก โดยสี่ลำดับแรกได้แก่ ครูได้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานปลูกฝัง คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม

และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ครูได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ ครูได้จัดกิจกรรมการปฏิบัติให้ผู้เรียนรักการอ่าน และครูจัดกิจกรรมฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง นั้น น่าจะเป็นโอกาสของครูที่จะได้ปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูตามที่พึงประสงค์ ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยการมีตัวช่วยผลักดัน สนับสนุน ส่งเสริมให้ครูมีความคล่องตัว การจัดกระบวนการเรียนรู้ของครู จะเข้าสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยแท้จริง ที่ถือว่านี้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาได้โดยเร็วเสียที

อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่จะส่งเสริมการปฏิบัติภารกิจของครู ไปสู่เป้าหมายหลักหรือการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตามการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ จัดให้ครูเข้าร่วมฝึกอบรมปฏิบัติการการจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

ตามกลุ่มสาระที่สอน อย่างน้อยทุกสองปีต่อครั้ง ให้มีการนิเทศแบบกัลยาณมิตรแก่ครูเกี่ยวกับการจัด กระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ที่เหมาะสมกับกลุ่มสาระที่สอนอย่างสม่ำเสมอ จัดตารางเวลาที่ถือว่าเป็นภาระงาน ให้แก่ครูได้จัดทำ แผนจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ในวิชาที่สอนไว้เป็นการล่วงหน้า จัดหาเอกสารอ้างอิงที่ทันสมัยให้พอเพียงตามกลุ่มสาระ จัดตารางเวลาที่ถือว่าเป็นภาระงาน ให้แก่ครูได้จัดทำ สื่อ วิชาที่สอนไว้เป็นการล่วงหน้า จัดงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาครูจัดทำแผนจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดทั้งในเชิงเนื้อหาและกระบวนการให้ทั่วถึงทุกกลุ่มสาระ จัดงบประมาณสนับสนุนให้พอเพียงในการจัดทำ แผนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดและจัดทำสื่อทุกรายวิชาที่มีการเรียนการสอน จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอนของครูในชั้นเรียน จัดให้มีการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครูโดยผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย จัดให้มีการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบและ นวัตกรรมในการจัดการเรียน

การสอนที่ถือว่าผู้เรียน สำคัญที่สุดในวิชาของตนอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นแนวทางที่ครูผู้สอน พิจารณาแล้วว่าจะมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาร่วมพิจารณาแล้วว่า เป็นแนวทางที่เป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

อย่างไรก็ดี การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ ถือว่าเป็นหลักที่วางไว้อย่างกว้าง เพื่อใช้ได้ทั่วไป แต่การปฏิบัติและกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ย่อมพิจารณาในรายละเอียดให้เหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ของสถานศึกษาได้ ผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจในเรื่องเหล่านี้ด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูควรนำรายการที่ครูประเมินตนเองว่ายังปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง หรือไม่ได้แก่

1. ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
2. ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดของผู้เรียน
3. ครูได้จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ครูได้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียน
5. ครูได้มีการฝึกทักษะการจัดการให้แก่ผู้เรียน
6. ครูจัดให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการเผชิญสถานการณ์
7. ครูได้ฝึกทักษะการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันปัญหาให้แก่ผู้เรียน
8. ครูจัดให้นักเรียนได้มีการฝึกทักษะการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหา
9. ครูได้จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ.(2546).พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). แดทส์ : รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ทิสนา แคมมณี. (2543). "การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โมเดลชิปปา" ใน เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ นครสวรรค์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลาดยาว.
- ทิสนา แคมมณี และคณะ. (2544). กระบวนการเรียนรู้ : ความหมาย แนวทางการพัฒนา และ ปัญหาข้อใจ กรุงเทพมหานคร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นวลจิตต์ เขาวงศ์พิงศ์. (2544). "การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาชีวศึกษา" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาหน่วยที่ 5 นนทบุรี สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2543). "ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ" ในวารสารวิชาการ 3,12 (ธันวาคม 2543)
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก 19 สิงหาคม 2542.
- วนิช สุธารัตน์ . (2544). เอกสารคำสอนรายวิชา การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้. สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2542). การเรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.
- _____. (2545). 19 วิธีจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์.

ปัจจัยสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
มัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ : โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง
School Factors Effecting Academic Achievement Growth of Mathayom Suksa
Students in Chiang Mai Province: Latent Growth Curve Models

ศิริพร วงศ์รัตนมัจฉา เวสต์เตอร์เฮ้าท์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาปัจจัยสถานศึกษาที่ส่งผลต่อพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา (จำนวน 600 คน) ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้โมเดลโค้งพัฒนาการที่มีตัวแปรแฝง ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสังเกตส่วนใหญ่มีค่าความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตัวแปรสังเกตทุกตัวมีการแจกแจงเป็นปกติพิพหุ สัดส่วนความแปรปรวนในระดับกลุ่มมีไม่ถึงร้อยละ 10 ของความแปรปรวนทั้งหมด จึงทำการศึกษาเพียงระดับบุคคลระดับเดียวเท่านั้น และการประเมินความสอดคล้องของโมเดลโดยใช้ค่าไค-สแควร์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า โมเดลโค้งพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมทั้งหมดสอดคล้องกับข้อมูลเชิง

ประจักษ์เป็นอย่างดี ในอิทธิพลคงที่ (Fixed effect) ค่าเฉลี่ยของ intercept มีค่า 1.4981 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนค่าเฉลี่ยของ slope ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อิทธิพลสุ่ม (Random effect) ค่าความแปรปรวนของ intercept มีค่าเท่ากับ 0.5168 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าความแปรปรวนของ slope มีค่าเท่ากับ 0.0125 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอิทธิพลตัวแปรร่วมที่ส่งผลต่อผลการเรียนรวมเมื่อเริ่มต้น (intercept) และพัฒนาการผลการเรียนรวม (slope) คือ ตัวแปร เพศ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ขนาดของโรงเรียน ที่ตั้งของโรงเรียน ส่วนอิทธิพลตัวแปรร่วม เชื้อชาติ และฐานะครอบครัวของนักเรียน ไม่ส่งผลต่อผลการเรียนรวมเมื่อ

เริ่มต้น (intercept) และพัฒนาการผลการเรียนรวม (slope)

คำสำคัญ : พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, อีทธิพลคงที่, อีทธิพลสุ่ม, อีทธิพลตัวแปรร่วม

ABSTRACT

This research was study of Cross level effect of school factor on academic achievement growth of Mathayom Suksa students (N=600) in Chiang Mai province: Latent growth curve models. This research finds: most of the observed variables have a correlation coefficient between the observed variables statistically is significant at level 0.05 and 0.01. Every observed variable has a Multivariate Normal Distribution. Variance decomposition ratio between group that intraclass correlation coefficient: ICC less than 10 per cent of the total variance. Therefore, was studied the individual level only. The goodness of fit of structural relationship the latent growth curve model of academic achievement

growth showed its consistency with the empirical data statistical analysis results that confirmed the research hypotheses. Fixed effect: mean of intercept is 1.4981 and a significant at 0.01. Over time there were not significant in mean of slope. Random effect: variance of intercept is 0.5168 and a significant at 0.01 variance of slope is 0.0125 and a significant at 0.01. The Covariates effect: The influence of Covariate at the academic achievement intercept and the academic achievement slope are sex, leadership, school size, and school location. The covariate race and covariate family Index of Social Position not significant in the academic achievement intercept. Over time there were not significant in growth over time.

Key words: academic achievement growth, Fixed effect, Random effect, Covariates effect

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายความสำเร็จของประเทศชาตินี้ๆ ประเทศชาติใดประกอบด้วยกำลังคนที่มีการศึกษาสูงก็ย่อมหวังสติปัญญา ความคิดและพลังสร้างสรรค์จากประชาชนได้มากเป็นเงาตามตัว เสริมสร้างให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขันกับนานาประเทศ มีความยั่งยืนในการพัฒนา เป็นกำลังปัญญาในการช่วยให้ประเทศสามารถแสวงหาโอกาสอย่างเหมาะสม สร้างสถานะในเวทีโลกสามารถหลีกเลี่ยงภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างทันการในยุคสมัยที่โลกมีความสลับซับซ้อน ซึ่งโลกในอนาคตที่มีใช้โลกที่จะประชันกันด้วยกำลังอาวุธอีกต่อไป แต่จะเป็นโลกที่ประชันกันด้วยกำลังปัญญา ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้หลายประเทศได้ประกาศเป็นนโยบายกฎหมายการศึกษาต่างๆ เช่น "Education for All" (www.unesco.org) โดยประเทศสมาชิก UNESCO พระราชบัญญัติมาตรฐานการศึกษาแห่งอเมริกา "The No Child Left Behind Act of 2001 (NCLB)" (U.S. Department of Education., www.ed.gov) เป็นต้น ดังนั้นการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการศึกษาโดย

ภาครัฐเป็นหนึ่งความหวังของแต่ละประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยที่จะเตรียมความพร้อมของนักเรียนให้มีความสามารถแข่งขันในระดับโลกแต่การจัดการศึกษาที่ดำเนินการอยู่ใ้ปัจจุบัน ยังไม่สามารถสะท้อนหลักการดังกล่าวให้เกิดขึ้นในตัวเด็กหรือเยาวชนคนไทยได้ จากการประเมินคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จำนวน 30,010 แห่ง ได้มาตรฐานเพียงร้อยละ 35 เท่านั้น(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการจัดอันดับประเทศที่มีระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก ของบริษัทจัดอันดับการศึกษา Pearson (2012) ซึ่งจัดให้ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 37 มีค่าคะแนน - 1.46 จาก 40 ประเทศ คุณภาพของการศึกษาสำหรับนักเรียนยังไม่ได้รับเพียงพอที่จะเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับอนาคตรวมทั้งการทำงานในเศรษฐกิจโลก (Murphy & Hallinger, 1992: 77-88) นักเรียนในโลกปัจจุบันมีการเจริญเติบโตขึ้นมาในโลกเศรษฐกิจการแข่งขันระดับนานาชาติ (Brown, 1993: 8-20) และโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนตาม

สถานการณ์ของโลกเพื่อให้นักเรียนสามารถประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมนี้ (Lucas & Valentine, 2002.; Mitchell & Tucker, 1992: 30-35) หากผู้กำหนดนโยบายให้ความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับจุดเน้นสำคัญๆ จะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและความสามารถของเศรษฐกิจของประเทศที่จะแข่งขันในตลาดโลก (Leithwood, Jantzi และ Steinbach, 2002: 849-879) ในทางตรงกันข้ามถ้าโรงเรียนไม่ได้ดีขึ้นประเทศชาติจะมีค่าใช้จ่ายสูงในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (Parish & Aquila, 1996: 298-305) หากกล่าวในภาพรวมของการศึกษายุคปัจจุบันสภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนดังกล่าวเกิดจากปัญหา ปัจจัย และอิทธิพล หลายอย่างร่วมกัน อาทิ ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ปัจจัยการศึกษาที่ไม่เพียงพอและขาดประสิทธิภาพ ความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาของผู้เรียน ความไม่เท่าเทียมกันของงบประมาณที่จัดสรรเพื่อการศึกษา (พิณสุตา สิริธรังสี, 2547) อาจจำแนกปัญหาได้ใน 3 ด้าน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2539) ด้านระบบ

การศึกษา ด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และด้านบริบทสภาพแวดล้อมขององค์ประกอบอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา

แนวคิดความคิดนิเวศวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์ (The ecology of human development) ของ Bronfenbrenner Urie. (1979) เชื่อว่าสภาพแวดล้อมทางสังคมด้านประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลเป็นตัวกำหนดระดับความสามารถที่บุคคลจะพัฒนาได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการมนุษย์ 4 ระบบ คือ (1) ระบบจุลภาค (Microsystems) เป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากกิจกรรมและความสัมพันธ์กับผู้อื่นจากบริบทขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หรือชุมชน (2) ระบบที่อยู่ระหว่างกลาง (mesosystem) เป็นความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงต่อกันระหว่างระบบจุลภาคตั้งแต่ 2 บริบทขึ้นไป เช่น ครอบครัวและโรงเรียน (3) ระบบภายนอก (exosystem) สภาพแวดล้อมที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงแต่มีผลทางอ้อมโดยผ่านส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบจุลภาค เช่น สื่อ การเมือง เศรษฐกิจ และ (4) ระบบมหภาค

(Macrosystem) สังคมและวัฒนธรรม อันเป็นที่มาของระบบความเชื่อ วิถีชีวิต แบบแผนของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต (Bronfenbrenner Urie, 1995: 599-618.; Fergus P. Hughes, Lloyd D. Noppe, Illene C. Noppe., 1996) จากกรอบแนวคิดความคตินิเวศวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์ช่วยให้นักการศึกษาเข้าใจอิทธิพลต่อพัฒนาการมนุษย์ และสามารถศึกษาระบบบวิวัฒนาการอย่างเป็นพลวัตซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา

จากการศึกษาความสัมพันธ์โดยรวมระหว่างหลายๆ ปัจจัยพร้อมกันจะทำให้ทราบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีพัฒนาการมาอย่างไร อิทธิพลของค่าเริ่มต้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีต่อพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างไร ปฏิสัมพันธ์ ของโมเดล (Interaction models) ระหว่างกลุ่ม เชื้อชาติ เพศ ฐานะครอบครัว ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดของ

โรงเรียน และที่ตั้งของโรงเรียน มีความสัมพันธ์อย่างไร เป็นเส้นตรงหรือเส้นโค้ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในจังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของตัวแปรร่วมระหว่างกลุ่ม เชื้อชาติ เพศ ฐานะครอบครัว ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน และที่ตั้งของโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

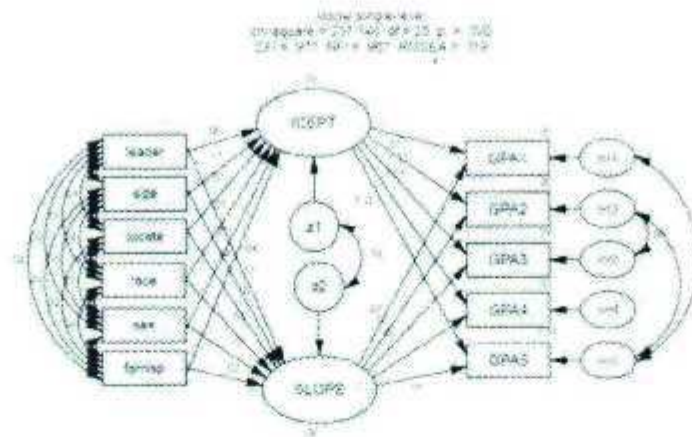
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 33 โรงเรียน 40,416 คน และขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 20 โรงเรียน โรงเรียนละ 30

คน รวมเป็น 600 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multi-stage Sampling) ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ตัวแปรระดับนักเรียน ได้แก่ 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 และ 2) ตัวแปรองค์ประกอบ Student Background ประกอบด้วย เชื้อชาติ เพศ และฐานะครอบครัวของนักเรียน ตัวแปรระดับโรงเรียน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน 2) ขนาดของโรงเรียน และ 3) ที่ตั้งของโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มี 2 ตอน คือ แบบสอบถามสำรวจรายการ Student Background และ แบบเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ฉบับที่ 2 มี 2 ตอน คือ แบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน และ แบบวัดภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของตัวแปรสังเกต

ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรสังเกตส่วนใหญ่มีค่าความสัมพันธ์ร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 ตัวแปรสังเกตทุกตัวมีการแจกแจงเป็นปกติพหุ สัดส่วนความแปรปรวนในระดับกลุ่มมีไม่ถึงร้อยละ 10 ของความแปรปรวนทั้งหมด จึงทำการศึกษาเพียงระดับบุคคลระดับเดียวเท่านั้น และการประเมินความสอดคล้องของโมเดลพบค่าสถิติ χ^2 มีค่า 237.15 ที่องศาอิสระ 25 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ χ^2 / df มีค่าเท่ากับ 9.49 ดัชนีความสอดคล้อง CFI และ NFI มีค่ามากกว่า 0.90 และค่าดัชนี RMSEA มากกว่า 0.08 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโมเดลโครงสร้างพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ดังภาพ 1

ภาพ 1 โมเดลโครงข่ายพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมทั้งหมด

2. การวิเคราะห์โมเดลโครงข่ายพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า

อิทธิพลคงที่ เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรวมไม่เป็นศูนย์ ยกเว้นกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย และกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ นักเรียนมีพัฒนาการค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรวมผลเพิ่มขึ้น แต่ในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนมีพัฒนาการค่าเฉลี่ยคะแนนผลการเรียนรวมลดลง (ตาราง 1, 2, 3, 4 และ 5)

อิทธิพลสุ่ม เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนแต่ละคนมีผลการเรียนรวมเริ่มต้นแตกต่างกัน เมื่อเวลาผ่านไป

จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการผลการเรียนรวมแตกต่างกัน (ตาราง 1, 2, 3, 4 และ 5)

อิทธิพลตัวแปรร่วม เมื่อนักเรียนเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนกลุ่มเพศหญิงมีผลการเรียนรวมเริ่มต้นสูงกว่ากลุ่มเพศชาย ยกเว้นกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ที่มีผลการเรียนน้อยกว่ากลุ่มเพศชาย และเมื่อเวลาผ่านไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนกลุ่มเพศหญิงมีพัฒนาการผลการเรียนน้อยกว่ากลุ่มเพศชายในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยและกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ ยกเว้นกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ที่มีพัฒนาการสูงกว่ากลุ่มเพศชาย ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้นในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ และมี

อิทธิพลทางบวกต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ แต่มีอิทธิพลทางลบต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในกลุ่มสาระวิชาภาษาไทยและกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ แต่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ขนาดของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้น และมีอิทธิพลทางลบต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในภาพรวมทั้งหมด กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ ที่ตั้งของโรงเรียนมีอิทธิพลทางลบต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้นในกลุ่ม

สาระวิชาคณิตศาสตร์ และมีอิทธิพลทางบวกต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในภาพรวมทั้งหมด กลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ ส่วนตัวแปรร่วมเชื้อชาติ และฐานะครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้น และพัฒนาการผลการเรียนรวม (ตาราง 1, 2, 3, 4 และ 5)

ตาราง 1 การทดสอบค่าประมาณค่าพารามิเตอร์ และการทดสอบสมมติฐานพัฒนาการผลการเรียนในภาพรวมทั้งหมด

พารามิเตอร์	Estimate	S.E.	z	p-value
fixed effect				
α_1	1.4981	0.5649	2.6519	0.0080
α_5	0.0753	0.0687	1.0949	0.2736
random effect				
σ_1^2	0.5168	0.029	17.7961	***
σ_5^2	0.0125	0.0008	15.9004	***

SEM

leader	-->	ICEPT	0.2093	0.1301	1.6084	0.1077
size	-->	ICEPT	0.0002	0	3.5781	***
race	-->	SLOPE	0.0113	0.0084	1.3443	0.1788
sex	-->	SLOPE	-0.0075	0.007	-1.0584	0.2899
famisp	-->	SLOPE	0.0072	0.0098	0.7345	0.4626
famisp	-->	ICEPT	-0.0766	0.0802	-0.9551	0.3395
sex	-->	ICEPT	0.3225	0.0579	5.5699	***
leader	-->	SLOPE	-0.0212	0.0158	-1.3393	0.1805
size	-->	SLOPE	0	0	-3.3804	***
locate	-->	ICEPT	-0.1097	0.074	-1.4837	0.1379
locate	-->	SLOPE	0.0404	0.009	4.4933	***
race	-->	ICEPT	0.0178	0.0689	0.2578	0.7966

$\chi^2=237.15$ $df=25$ $p.=0.00$ $\chi^2/df=9.49$ $CFI=0.97$ $NFI=0.97$ $RMSEA=0.12$

ตาราง 2 การทดสอบค่าประมาณค่าพารามิเตอร์ และการทดสอบสมมติฐานพัฒนาการผลการเรียน
กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย และกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์

พารามิเตอร์	Estimate		S.E.		Z		p-value			
	Thai	Math	Thai	Math	Thai	Math	Thai	Math		
fixed effect										
β_0	1.458	2.353	0.637	0.663	2.288	3.549	0.022			
	5	4	4	0	4	7	1	***		
		-				-				
β_1	0.207	0.226	0.089	0.093	2.312	2.428	0.020	0.015		
	9	8	9	4	2	6	8	2		
random effect										
σ^2	0.642	0.728	0.037	0.041	17.28	17.76				
	7	6	2	0	28	62	***	***		
σ_e^2	0.012	0.036	0.000	0.002	13.67	14.69				
	5	1	9	5	63	90	***	***		
SEM										
leader	γ	ICEPT	0.236	0.000	0.146	0.152	1.610	0.002	0.107	0.997
	γ		4	4	8	7	1	8	4	8
size	γ	ICEPT	0.000	0.000	0.000	0.000	2.413	2.508	0.015	0.012

	>		1	1	1	1	7	3	8	1
race	-	SLOPE	0.017	0.001	0.011	0.011	1.547	0.143	0.121	0.886
	>		0	6	0	4	5	3	7	1
			-							
sex	-	SLOPE	0.031	0.022	0.009	0.009	3.454	2.365		0.018
	>		8	6	2	6	4	0	***	0
			-							
famisp	-	SLOPE	0.000	0.009	0.012	0.013	0.007	0.745	0.993	0.456
	>		1	9	8	3	9	1	7	2
			-							
famisp	-	ICEPT	0.149	0.034	0.090	0.094	1.655	0.366	0.097	0.714
	>		8	5	5	2	0	0	9	4
			-							
sex	-	ICEPT	0.507	0.101	0.065	0.067	7.761	1.500		0.133
	>		0	9	3	9	4	3	***	5
			-							
leader	-	SLOPE	0.045	0.044	0.020	0.021	2.212	2.054	0.026	0.040
	>		8	2	7	5	9	1	9	0
			-							
size	-	SLOPE	0.000	0.000	0.000	0.000	1.602	0.705	0.109	0.480
	>		0	0	0	0	0	9	2	2

			-	-						
locate	--	ICEPT	0.011	0.182	0.083	0.086	0.139	2.103	0.889	0.035
	>		6	5	5	8	2	0	3	5
locate	--	SLOPE	0.002	0.070	0.011	0.012	0.238	5.740	0.811	
	>		8	2	8	2	9	1	2	***
race	--	ICEPT	0.045	0.009	0.077	0.080	0.589	0.115	0.555	0.907
	>		8	4	7	8	6	9	4	7
กลุ่มสาระวิชาภาษาไทย			$\chi^2=405.91$ df=25 p.=0.00 $\chi^2/df=16.24$							
			CFI=0.94 NFI=0.93 RMSEA=0.16							
กลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์			$\chi^2=248.48$ df=25 p.=0.00 $\chi^2/df=9.94$							
			CFI=0.96 NFI=0.95 RMSEA=0.12							

ตาราง 4 การทดสอบค่าประมาณค่าพารามิเตอร์ และการทดสอบสมมติฐานพัฒนาการผลการเรียน กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ

	Estimate		S.E.		Z		p-value	
พารามิเตอร์	Scie nce	Engli sh	Scie nce	Engli sh	Scie nce	Engli sh	Scie nce	Engli sh
fixed effect								
□	1.042	1.606	0.593	0.651	1.756	2.465	0.079	0.013

			8	5	8	5	1	7	1	7
			0.233	0.074	0.097	0.097	2.383	0.768	0.017	0.442
χ^2_5			4	7	9	2	4	3	2	3
random										
effect										
			0.607	0.739	0.033	0.040	18.04	18.46		
χ^2_1			5	9	7	1	18	27	***	***
			0.037	0.042	0.002	0.002	15.19	15.46		
χ^2_5			7	4	5	7	67	35	***	***
SEM										
leader	-	ICEPT	0.281	0.136	0.136	0.150	2.059	0.906	0.039	0.364
	>		7	0	8	1	7	0	4	9
size	-	ICEPT	0.000	0.000	0.000	0.000	4.191	5.091		
	>		2	3	1	1	2	9	***	***
			-				-			
race	-	SLOPE	0.015	0.017	0.011	0.011	1.300	1.480	0.193	0.138
	>		5	5	9	9	6	1	4	9
			-				-			
sex	-	SI	0.005	0.024	0.010	0.010	0.535	2.458	0.592	0.013
	>		4	5	0	0	9	9	0	9

famis	-		0.004	0.007	0.013	0.013	0.302	0.503	0.762	0.614
p	>	SLOPE	2	0	9	8	9	7	0	5
			-	-			-	-		-
famis	-		0.094	0.064	0.084	0.092	1.118	0.700	0.263	0.483
p	>	ICEPT	3	8	4	6	4	2	4	8
			-	-			-	-		-
sex	-		0.295	0.403	0.060	0.066	4.847	6.045		
	>	ICEPT	0	6	9	8	9	0	***	***
			-	-			-	-		-
leader	-		0.044	0.014	0.022	0.022	1.982	0.666	0.047	0.505
	>	SLOPE	7	9	6	4	1	7	5	0
			-	-			-	-		-
size	-		0.000	0.000	0.000	0.000	3.323	4.774		
	>	SLOPE	0	0	0	0	3	6	***	***
			-	-			-	-		-
locate	-		0.038	0.111	0.077	0.085	0.498	1.302	0.618	0.192
	>	ICEPT	7	1	8	3	0	8	5	6
			-	-			-	-		-
locate	-		0.015	0.046	0.012	0.012	1.190	3.686	0.233	
	>	SLOPE	3	9	8	7	3	2	9	***
			-	-			-	-		-
race	-		0.125		0.072	0.079	1.727		0.084	0.846
	>	ICEPT	1		4	4	6		1	4
			-	0.015				0.193		

กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ $\chi^2=267.49$ $df=25$ $p.=0.00$ $\chi^2/df=10.70$

CFI=0.95 NFI=0.95 RMSEA=0.13

กลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ $\chi^2=201.86$ $df=25$ $p.=0.00$ $\chi^2/df=8.07$

CFI=0.97 NFI=0.96 RMSEA=0.11

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “ปัจจัยโรงเรียนที่ส่งผลต่อพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่: โมเดลโค้งพัฒนาการพหุระดับที่มีตัวแปรแฝง” พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจและได้นำมาอภิปรายดังนี้

1. เมื่อเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนกลุ่มเพศหญิง มีผลการเรียนรวมเริ่มต้นสูงกว่าเพศชาย อภิปรายผลได้ว่า เพศชายช่วงนี้จะเจริญเติบโตช้ากว่าเพศหญิง ยังอยู่ในวัยเด็กที่ชอบหยอกเล่น สนใจสิ่งอื่นมากกว่าการเรียน ชอบแสดงออกโลดโผน ทำหาย จิตใจเรรวน เป็นผลให้ไม่มีสมาธิในการเรียน ทำให้ผลการเรียนต่ำ ซึ่งต่างจากเพศหญิงที่มีเริ่มมีความคิดเป็นผู้ใหญ่ขึ้น มีความมุ่งมั่นในอนาคต จิตใจอ่อนโยน ละเอียดรอบคอบ มีความรับผิดชอบ รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงทำให้มีความสนใจในการ

เรียน แสวงหาความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีกว่าเพศชาย (Sax, L. J. & Harper, C. E. 2005) ยิ่งนักเรียนใช้เวลาในการเรียนมากเท่าใด ก็ยิ่งเรียนรู้มากขึ้น ยิ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (Boonruangrutana, 1978: 18) สอดคล้องกับการศึกษาของ สรายุทธ เพ็ชรชีก (2552) เรื่อง ปัจจัยทางครอบครัวที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ศึกษากรณีโรงเรียนมีนประชาวิทยา เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านเพศ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยพบว่า นักเรียนชายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า เรียนหญิง และเมื่อพิจารณาเป็นรายวิชา เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พัฒนาการผลการเรียนรวมเพิ่มขึ้นในโค้งพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระวิชา

ภาษาไทย และกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ อภิปรายผลได้ว่า เมื่อเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนกลุ่มเพศหญิง มีผลการเรียนรวมสูงกว่าเพศชาย ดังนั้นเมื่อได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนแล้ว กลุ่มนักเรียนเพศชายก็ได้รับการเรียนรู้เหมือนกันกับกลุ่มนักเรียนเพศหญิง ทำให้มีพัฒนาผลการเรียนเพิ่มขึ้น ส่วนเพศหญิงเมื่อมีคะแนนที่สูง ก็ไม่สามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นเพราะคะแนนเต็ม 4 คะแนน นอกจากจะลดลงเท่านั้น นอกจากนี้การศึกษาพัฒนาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยนักเรียนได้เรียนเนื้อหาแตกต่างกันในแต่ละปี ซึ่งเนื้อหาที่เรียนมีความยากเพิ่มขึ้นแต่ปี ดังนั้นจึงดูเหมือนพัฒนาการไม่เพิ่มขึ้น แต่ถ้าเป็นการศึกษาอย่างอื่นเช่น การบำบัดผู้ป่วยติดยาเสพติด ก็เห็นพัฒนาที่ชัดเจนว่าผู้ป่วยมีอาการที่ดีขึ้นหรือไม่ ส่วนในวิชาคณิตศาสตร์ เมื่อเริ่มเข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนกลุ่มเพศหญิง มีผลการเรียนรวมไม่แตกต่างกับกลุ่มเพศชาย เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มเพศหญิงมีพัฒนาการผลการเรียนรวมสูงกว่ากลุ่มเพศชาย อภิปรายผลได้ว่า เพศหญิงมีความมุ่งมั่น มีความวิตกกังวล ดังนั้นเพศหญิงจึงมีความมุ่งมั่น มีความพยายามในการเรียนคณิตศาสตร์มากกว่า

เพศชาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Campbell, J. R., & Beaudry, J. S. (1998: 140-148) ที่ได้ศึกษาข้อมูลระยะยาว กลุ่มตัวอย่างคือ วัยรุ่นอเมริกัน ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเพศหญิงมีความเชื่อมั่นในความสามารถทางคณิตศาสตร์น้อย จึงมีความพยายามมากขึ้นในการเรียนคณิตศาสตร์มากกว่าเพศชาย นอกจากนี้ยังมีนักวิจัยมีหลายท่าน เช่น Fennema, Carpenter, Jacobs, Franke, and Levi (อ้างถึงใน June Thomas, 1998) ต่างก็ให้แนวคิดทำนองเดียวกันว่า วิธีการคิดทางคณิตศาสตร์อาจจะแตกต่างตามเพศ วิธีการคิดทางคณิตศาสตร์ของเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะใช้การสร้างแบบจำลองขึ้นหรือการนับ ส่วนเพศชายมีแนวโน้มที่จะใช้นามธรรมมากขึ้น เช่น ข้อเท็จจริงที่ได้มาหรือคิดค้น

2. ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีอิทธิพลทางบวกต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้นในกลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ และมีอิทธิพลทางบวกต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ สอดคล้องกับ สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบของนักเรียน แต่มี

ยทธพลทางลบต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมเน กลุ่มสาระวิชาภาษาไทยและกลุ่มสาระวิชา วิทยาศาสตร์ แต่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียน เท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวคิดของ Best (1993) อยู่ในระดับดี อภิปรายผลได้ว่า โรงเรียนที่มีภาวะผู้นำสูงก็มักจะเป็นโรงเรียน ขนาดใหญ่ โรงเรียนที่ถูกคัดเลือกมาแล้วทั้งโดย ทางตรง ในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผู้ปกครองที่มีฐานะดี รวมทั้งครูที่มีคุณวุฒิสูง ผู้บริหาร สถานที่แ่ง มีภาวะผู้นำสูง ก็มักจะถูกเลือกโรงเรียน ขนาดใหญ่ ดังนั้นทรัพยากรโรงเรียนแตกต่างกัน เพราะระบบได้กลั่นกรองผู้เรียนที่เข้ามาเรียนใน โรงเรียนก่อนแล้ว โดยนักเรียนส่วนมากมีความรู้ พื้นฐานเดิมดี และความเชื่อศรัทธาของนักเรียน และผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อก็จะ เลือกเรียนโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีโอกาส คัดเลือกนักเรียนที่มีคุณภาพไว้ได้

3. ขนาดของโรงเรียนมีอิทธิพลทางบวกต่อ ผลการเรียนรวมเริ่มต้น และมีอิทธิพลทางลบต่อ พัฒนาการผลการเรียนรวมในภาพรวมทั้งหมด กลุ่มสาระวิชาวิทยาศาสตร์ และกลุ่มสาระวิชา ภาษาอังกฤษ อภิปรายผลได้ว่า คุณภาพของ

โรงเรียนเฉพาะพิเศษกว่า โรงเรียนชนบท เฉพาะกรุงเทพมหานคร มีคุณสมบัติ คุณวุฒิพร้อมมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีครูที่จบปริญญาโท การศึกษาพิเศษ ดังนั้นโรงเรียนขนาดใหญ่จะมี ข้อได้เปรียบที่ชัดเจนในแง่ของคุณวุฒิของ ครูผู้สอน และคุณภาพของครู สอดคล้องกับ Forbes et al. ได้วิเคราะห์ผลการเรียนของ นักเรียนในแต่ละหลักสูตรของโรงเรียนขนาดใหญ่ มีแนวโน้มที่จะมีผลการเรียนในด้านชีววิทยา และฟิสิกส์สูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้อง กับ สายสุนีย์ สว่างทรัพย์ พบว่า ตัวแปรที่มีผลต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ขนาดของโรงเรียน ความสามารถทางวิชาการของครู สอดคล้องกับ การศึกษาของ Jackson ได้ค้นพบว่า คุณวุฒิของ ครูผู้สอน และคุณภาพของครู โดยอัตราส่วนครู ต่อนักเรียนมีนัยสำคัญมีผลเป็นบวกต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน (McNeal, 1997.; Rumberger & Thomas, 2000.; Rumberger & Palardy, 2003) ซึ่งคุณภาพและประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานถือเป็นตัวบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญของโรงเรียน (Bloom, 1982.; Hoy & Miskel, 2001) กล่าวคือ ถ้าครูมีคุณวุฒิมีคุณภาพ การสอนต่ำ นักเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนต่ำไปด้วย

4. ที่ตั้งของโรงเรียนมีอิทธิพลทางลบต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้นในกลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ และมีอิทธิพลทางบวกต่อพัฒนาการผลการเรียนรวมในภาพรวมทั้งหมด กลุ่มสาระวิชาคณิตศาสตร์ และกลุ่มสาระวิชาภาษาอังกฤษ อภิปรายผลได้ว่า โรงเรียนในชนบทต้องรับนักเรียนที่มาจากสภาพครอบครัวชาวชนบทที่ยังไม่มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีพอ กลุ่มคนในชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มุ่งแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คือเรื่องการทำมาหากินและเรื่องการค้ารงชีวิต ไม่มีเวลาสนใจด้านการศึกษา การเลี้ยงดูบุตร และการเตรียมบุตรก่อนเข้าเรียน ด้านโรงเรียนนั้นโรงเรียนในเขตเมืองกับเขตชนบทยังมีความแตกต่างกันในด้านความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา เช่น จำนวนครู วัสดุครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน ที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนในตัวเมืองมีแหล่งดึงดูดให้ครูส่วนใหญ่พอใจจะทำงาน เพราะมีสิ่งอำนวยความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตมากมาย และครูไม่ต้องเดินทางไปสอนในระยะทางไกล ครูในโรงเรียนในเมืองจึงไม่ค่อยย้ายสามารถทำงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องไม่ขาดตอน จึงสามารถพัฒนางานของตนได้ดี และมักเชื่อกันว่าครูที่มีความสามารถพิเศษ มักแข่งขันกันเข้า

สอนอยู่ในตัวเมือง เพราะมีสิ่งจูงใจต่าง ๆ ดังที่กล่าวมา ส่วนครูส่วนใหญ่ในชนบทต้องเดินทางระยะไกลกว่าจะถึงโรงเรียน และมักเป็นครูต่างท้องถิ่น ในแต่ละปีโรงเรียนตามชนบทมักมีครูโยกย้ายส่งผลให้การทำงานทางวิชาการไม่ต่อเนื่อง โรงเรียนชนบทก็ไม่มีสิ่งจูงใจเหล่าครูทั้งหลาย ทำให้ครูจะปักหลักสอนอยู่ในโรงเรียนห่างไกลน้อย

5. ตัวแปรเชื้อชาติ และฐานะครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้น และไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการผลการเรียน อภิปรายผลได้ว่า สังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการแข่งขันสูง ไม่ว่าจะบิดามารดามีเชื้อชาติไทยหรือชนกลุ่มน้อย มีการศึกษาระดับไหน มีอาชีพอะไรก็ตาม บิดามารดาต่างก็มุ่งทำงานสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว จึงทำให้มีเวลาให้การอบรมเลี้ยงดูแนะนำให้ความรู้ในด้านการศึกษาแก่บุตร น้อยและใกล้เคียงกัน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ เมตต์จชัย บุญศักดิ์ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดของ ก้ากับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 ผล

การศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของบิดาและมารดาและรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ตัวแปรเพศมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ครู และนักการศึกษา สามารถนำเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ในประเด็นนี้ ครูผู้สอนในฐานะที่เป็นผู้ใกล้ชิดและให้การศึกษากับนักเรียนโดยตรง ควรพยายามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียน สร้างเจตคติที่ดี เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจเรียน มีความมุ่งมั่น กระตือรือร้น ตั้งใจเรียน และเกิดความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น รวมทั้งประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนในการให้ความสนับสนุน กำลังใจ เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ติดตามผลการเรียนกับนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

2. ตัวแปรภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ตัวแปรขนาดของโรงเรียน และตัวแปร

ที่ตั้งของโรงเรียน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในเรื่องของคุณภาพโรงเรียน ความไม่เท่าเทียมกัน ในประเด็นนี้ผู้กำหนดนโยบาย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ควรนำองค์ประกอบเหล่านี้ไปพิจารณาในการกำหนดแนวทางในการกำหนดนโยบายการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อให้เกิดผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจนที่นำไปสู่การพัฒนาที่เป็นเลิศยิ่งขึ้นในอนาคต ให้เกิดการแข่งขันในเชิงคุณภาพ เน้นปฏิบัติในเรื่องพัฒนาคุณภาพเพื่อให้นักเรียนมีพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายหลักของการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนสำหรับอนาคต เข้าสู่ตลาดในสังคมและประเทศ ตลอดจนรู้ทันการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการทำงานในเศรษฐกิจโลก (Murphy & Hallinger, 1992) เพราะนักเรียนในโลกปัจจุบันมีการเจริญเติบโตขึ้นมาในโลกเศรษฐกิจการแข่งขันระดับนานาชาติ (Brown, 1993) ดังนั้นโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ของโลกเพื่อให้ นักเรียนสามารถประสบความสำเร็จและประสบความสำเร็จในสภาพแวดล้อมนี้ หากผู้กำหนดนโยบาย ให้ความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ

จุดเน้นสำคัญๆ จะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและความสามารถของเศรษฐกิจของประเทศที่จะแข่งขันในตลาดโลก (Leithwood, Jantzi และ Steinbach, 2002) ในทางตรงกันข้ามถ้าโรงเรียนไม่ได้ดีขึ้น ประเทศชาติจะมีค่าใช้จ่ายสูงในเชิงเศรษฐกิจและสังคม (Parish & Aquila, 1996)

3. นักเรียนส่วนมากที่มีความรู้พื้นฐานเดิมดี และความเชื่อศรัทธาของนักเรียนและผู้ปกครองที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อก็จะเลือกเรียนโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ทำให้มีโอกาสคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณภาพไว้ได้ รวมทั้งครูที่มีคุณวุฒิสูง ผู้บริหารสถานที่เก่ง มีภาวะผู้นำสูง ก็มักจะเลือกโรงเรียนขนาดใหญ่ ดังนั้นนักเรียนก็เรียนเก่งอยู่แล้ว ทรัพยากรโรงเรียนแตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่าง 2.61-2.66 เมื่อพิจารณาโดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวคิดของ Best (1993) อยู่ในระดับปานกลาง พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางเรียนแตกต่างกันไม่มากนัก ในประเด็นนี้ ทรัพยากรโรงเรียนแตกต่างกัน โดยเฉพาะทรัพยากรคน แต่การจัดการทรัพยากรยังไม่ดีนัก ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักว่า บุคลากรที่มีเป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด และ

ต้องได้รับความสำคัญในการจัดการมากที่สุด มอับหมายงานที่สอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ทำงาน และผู้บริหารต้องมีกลไกในการนำและกระตุ้นให้ทรัพยากรทั้งหมดได้รับการนำไปใช้อย่างคุ้มค่า ได้รับการเอาใจใส่ การกำกับตรวจสอบ เพื่อให้การใช้ทรัพยากรมีอิทธิพลอย่างสูงต่อพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรมีทักษะการบริหารทั้ง 4 ด้านแล้วก็จะสามารถจัดการคิดค้นสิ่งใหม่ได้ ภายใต้การจัดการทรัพยากรที่มีตามศักยภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลักดันโรงเรียนพัฒนาก้าวหน้าสู่อนาคตจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญประการหนึ่งในการที่จะพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ มีสมรรถนะมากยิ่งขึ้น จะทำให้เห็นความแตกต่างพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ตัวแปรเชื้อชาติ และฐานะครอบครัว ไม่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนรวมเริ่มต้น และไม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการผลการเรียน เพราะฉะนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรเชื้อชาติและฐานะครอบครัวของนักเรียนในเชิงลึกต่อไป เพื่อประโยชน์การ

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง รวมทั้งควรศึกษาประชากรต่างเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมด้วย เพื่อพิสูจน์อิทธิพลของตัวแปรเหล่านั้น ให้แจ่มแจ้งขึ้น และทบทวนวรรณกรรมในมุมมอง ที่แตกต่างกันเพื่อกำหนดตัวแปรร่วมตัวอื่น ซึ่งจะ ช่วยให้ทราบตัวแปรร่วมอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อ พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. พัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนอาจจะเห็นไม่ชัดเนื่องจากเครื่องมือ วัดแตกต่างกันไปแต่ละชั้นปีที่นักเรียนศึกษา เนื้อหาความยากเพิ่มขึ้น ดังนั้นในการศึกษาครั้ง

ต่อไปควรจะมีเครื่องมือวัดเหมือนกัน หรือเป็น การศึกษาระยะยาว ซึ่งเป็นเครื่องมือเดียวกัน สำหรับการวัดนักเรียนทุกคนเหมือนกัน ซึ่งจะ ทำ ให้ทราบพัฒนาการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนที่ชัดเจน

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องนี้อีกใน อนาคตระยะหนึ่ง เพราะวงจรชีวิตองค์การจะ เปลี่ยนไป ย่อมมีผลเปลี่ยนแปลงตามไป ทำให้ได้ความรู้ และมีประโยชน์สำหรับสถานศึกษาประเภทนี้ใน อนาคต

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2539) ปัญหาอันเกิดจากการศึกษา. ในศตวรรษที่ 21: แนวคิดการปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ชัดเจนมีเดีย.
- ผดุงชัย บุญศักดิ์. (2540). ปัจจัยทางครอบครัวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนในสังกัดของกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 22 : ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิณสุดา สิริรังสี. (2547). รูปแบบการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรายุทธ เพ็ชรซีก. (2553). ปัจจัยทางครอบครัวที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ศึกษากรณีโรงเรียนมีนประชาวิทยา เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายสุนีย์ สว่างทรัพย์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์. (2548). ปัจจัยเชิงพระระดับที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐในกรุงเทพ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด., มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545—2559). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J.W., & J.V. Kahn. (1993). *Research in Education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice- Hall.
- Bloom, B.S. (1982). *Human Charateristic and School learning*. 2nd ed. New York: Mc Graw-Hill.
- Boonruangrutana, Samierng. (1978). *A Model of School Effects*. Thesis Ph.D. (Education), Illinois : University of Illinois at Urbana Champaign.
- Bronfenbrenner Urie. (1979). *The ecology of human development*. President and Fellows of Harvard College. Printed in the United State of America.

- Bronfenbrenner Urie. (1995). The bioecological model from a life course perspective: **Reflections of a participant observer**. In P. Moen, G. H. Elder, & K. Luscher (Eds.), *Examining lives in context: Perspectives on the ecology of human development*. Washington, DC: American Psychological Association
- Brown, J. (1993). **Leadership for school improvement**. *Emergency Librarian*, 20(3).
- Campbell, J. R., & Beaudry, J. S. (1998). **Gender gap linked to differential socialization for high-achieving senior mathematics students**. *Journal of Educational Research*, 91.
- Fergus P. Hughes, Lloyd D. Noppe, Illene C. Noppe. (1996). **Child development**. Prentice Hall College Div; 1 edition (February 20, 1996)
- Forbes, R. H., Fortune, J. C., & Packard, A. L. (1993, February). **North Carolina rural initiative study of secondary schools: Funding effects on depth of the curriculum**. Paper presented at the annual meeting of the Eastern Educational Research Association, Clearwater, FL. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 360 133).
- Hoy, W.K. and Miskel C. G. (2001). **Educational administration: Theory-research-practice**. 6th ed. Singapore: McGraw-Hill.
- Jackson, J. L. (1966). **School size and program quality in southern high schools**. Nashville, TN: Center for Southern Education Studies, George Peabody College for Teachers.
- Leithwood, K., Jantzi, D., & Steinbach, R. (2002). **Leadership practices for accountable schools**. In K. Leithwood & P. Hallinger (Eds.), *Second international handbook of educational leadership and administration*. Dordrecht, The Netherlands: Kluwer Academic Publishers.
- Lucas, S. E., & Valentine, J. W. (2002). **Transformational leadership: Principals, leadership teams, and school culture**. Paper presented at the meeting of the American Educational Research Association, New Orleans, LA.
- McNeal, R.B. (1997). **High school dropouts: A closer examination of school effects**. *Social Science Quarterly*, 78.
- Mitchell, D. E., & Tucker, S. (1992). **Leadership as a way of thinking**. *Educational Leadership*, 49(5).

- Murphy, J., & Hallinger, P. (1992). The principalship in an era of transformation. *Journal of Educational Administration*, 30(3).
- Parish, R., & Aquila, F. (1996). Cultural ways of working and believing in school. *PhiDelta Kappan*, 78(4).

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Causal Factors Affect Effectiveness of the Office of Primary Educational Service Areas.

เจ็ดจำ น้อยสำลี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) หาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 3) สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้น 4) ยืนยันแบบจำลองของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 420 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบ Check List และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ Factor Analysis, Path Analysis, Pearson Correlation Coefficient, Chi-Square GFI AGFI และ RMSEA

ผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และความผูกพันต่อองค์กร 2) ปัจจัยทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวก มีค่าสัมประสิทธิ์ต่อประสิทธิผลสหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง .119 ถึง .980 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และ 05 3) แบบจำลองความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้น เป็นแบบ Recursive model มีพฤติกรรมผู้นำองค์กรเป็นตัวแปรภายนอก ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ ตัวแปรภายในที่ศึกษา และส่งผลต่อเนื่องไปยังตัวแปรประสิทธิผล 4) รูปแบบความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นที่พัฒนาขึ้นมามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำองค์กร การจัดบรรยากาศในการทำงาน ส่งการให้รางวัล ตลอดจนตัวและต้นต่อเหตุการณ์ สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ สร้างจิตสำนึกการให้บริการและความรับผิดชอบของบุคลากรในสำนักงานให้มากขึ้น สร้างกระบวนการมีส่วนร่วม นำเทคโนโลยีมาใช้ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: ปัจจัยเชิงสาเหตุ ประสิทธิภาพ

Abstract

This research aimed to study 1) the causal factors affect effectiveness of the office of Primary Educational Service Areas. 2) Study correlation of causal factors affect 3) build the linear structural modeling of the causal factors that affect the effectiveness of the office of Primary Educational Service Areas; and 4) Verify the model. The 420 administrators, deputy administrators and head of the office of primary were the samples by stratified sampling were used to collect the data with the questionnaires. Data were analyzed by using factor analysis, correlation coefficient of Pearson, Chi-Square, factor analysis, path analysis, GFI, AGFI, and RMSEA.

The results showed that: (1) all variables in this the study were the causal factors that affect the effectiveness of the office of Primary Educational Service Areas. (2) all variables positively correlated the correlation coefficient were between 0.119 to 0.980 and statistically at .01 and .05 (3) the recursive model showed that the behavior of the organization was an exogeneous variable that influenced both directly and indirectly to the endogeneous variables that were the organizational structure, organizational commitment, organizational culture and organizational climate, respectively, that affected the effectiveness of the office of Primary Educational Service Areas which was the ultimate dependent variable; (4) the study indicated that the developed model was harmony with the empirical.

Policies suggested from the study were the leader should focus on organizational behavior, working atmosphere, the demand should be fast, streamlined and timely, also they should create a climate of trust, a sense of service and responsibility of staff in the office; more motivation, participation and high technology should be used in the office. Suggestion for the next research, there should be studied in longer-term and continuous monitoring also should be done the qualitative study.

Keywords : Causal Factors, Effectiveness

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลกได้อย่างมีความสุข เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษาของชาติ ไว้เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543 ข : 18) ตั้งความสำคัญตอนหนึ่งว่า “การศึกษานับเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศที่อ้อมทำมิได้สะดวก งาม

รื่น ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว” ซึ่งปัจจุบันการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นองค์กร หรือสถาบันทางสังคมที่จัดตั้งขึ้น เพื่อดำเนินงานด้านการศึกษา ระดับการศึกษาภาคบังคับตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ที่ทุกคนต้องพึ่งพาองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ ในการตอบสนองความต้องการและความอยู่รอดในการดำเนินชีวิต องค์กรจะมีการเคลื่อนไหวเป็นพลวัต (Dynamics) เสมือนเป็นสิ่งมีชีวิตที่คงมีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ โดยมีปัจจัยหลายอย่าง อย่างมาเกี่ยวข้อง (จินกัทร ภูมิรัตน์, 2549) องค์กร ที่ดำเนินงานเป็นที่ยอมรับของสังคมถือเป็น

องค์การที่มีประสิทธิผลและการศึกษาถึงปัจจัยความมีประสิทธิภาพขององค์การเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะประสิทธิผลจะโยงไปถึงความสามารถขององค์การและแสดงถึงความจำเป็นที่สังคมจะต้องมีองค์การเหล่านั้นอยู่ ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การ (Organizational Effectiveness) จึงเป็นความสามารถขององค์การในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมความสามารถในการดำเนินการกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Evan, W.M. 1976) โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด บุคลากร เพื่อความอยู่รอดและดำรงรักษาแผนแม่บทที่ดีขององค์การ (ปีติชาย ต้นปีติ, 2547) การศึกษาประสิทธิผลขององค์การจึงควรที่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยในทุกปัจจัยอย่างชัดเจน เพราะองค์การที่มีประสิทธิผลย่อมมีปัจจัยที่เอื้อและตอบสนองต่อภารกิจหรือวัตถุประสงค์ขององค์การได้ในทุกสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงบริบทอยู่เสมอ องค์การทางด้านการศึกษาเป็นองค์การที่มักได้รับผลกระทบในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงบทบาทและแนวทางการดำเนินงานตามภาวะของผู้นำองค์การ โครงสร้างองค์การ บรรยากาศขององค์การ ความผูกพันต่อองค์การ และวัฒนธรรมของกระแสโลกาภิวัตน์, มาโดยตลอด (Hoy, W.K., & Miskel, C.G. 2001) (Hanmen & Freeman, 1977 : 109 อ้างอิงใน รังสรรค์ โฉมอา, 2546 : 26) กล่าวไว้ว่าประสิทธิผลขององค์การคือ การที่องค์การสามารถดำเนินการให้บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ (Gordon & Others, (1990 : 14) กล่าวไว้ว่าประสิทธิผลขององค์การ คือ ขีดความสามารถขององค์การที่จะดำเนินการผลิตเพื่อก่อให้เกิดผลผลิต ถ้าเรีตามเป้าหมายต่าง ๆ ที่องค์การกำหนดขึ้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งเป็นองค์การทางการศึกษา เกิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 โดยการรวบรวมสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษา และสำนักงานศึกษาริการจังหวัด รวมเป็นหน่วยงานเดียวคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมาจาก 3

หน่วยงานเดิมที่มีโครงสร้างของกิจการ บรรยากาศของกิจการ วัฒนธรรมของกิจการ และความผูกพันต่อองค์ การปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของบุคลากรการแตกต่างกันไปด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแล้วจำนวน 183 เขต และมีการประกาศจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต โดยแยกโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เคยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดิม เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” ในปี พ.ศ. 2553 ในภาพรวม และหากข้อมูลการประเมินที่ผ่านมาในช่วงปีงบประมาณ 2553 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีผลการประเมินในมิติประสิทธิผลภาพรวมอยู่ในระดับไม่่าพอใจ โดยมีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 2.89 จากคะแนนเต็ม 5 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 50) และจากข้อสังเกตประกอบการประเมินพบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดกรอบภารกิจ เป้าหมายและมาตรฐานการทำงานอย่างชัดเจนรอบด้าน โดยมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์สุดท้ายแต่ไม่ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่นำไปสู่เป้าหมายหรือพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาองค์การให้มีความได้มาตรฐาน เมื่อพิจารณาถึงการศึกษองค์ประกอบประสิทธิผลองค์การของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งเป็นตัวจักรขับเคลื่อนสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์การ ให้ชัดเจนดังที่ วิทกานท์ เชียงกูล (2552 : 147) ได้เสนอในงานการศึกษาสภาวะการศึกษาไทยปี 2553 ไว้ว่ากรปฏิรูปการศึกษาที่ผ่านมามีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการจัดองค์การบริหารเท่านั้นแต่ละเลยองค์ประกอบขั้นเคลื่อนอื่น ๆ ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งหากพิจารณาจากสหภาพที่เกี่ยวกับองค์การของนักวิชาการหลายๆ ท่าน ซึ่งอาจพิจารณาเทียบเคียงกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

จากข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และความสัมพันธ์ ของปัจจัยต่อศึกษาปัจจัยเชิง

สาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อหาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อสร้างแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
4. เพื่อยืนยันแบบจำลองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่ามีความถูกต้องเหมาะสมและการนำไปใช้ได้

ขั้นตอนการออกแบบการวิจัย (Research Design Stage)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย
3. สร้างแบบจำลองความสัมพันธ์โครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
4. ออกแบบเครื่องมือ
5. หาคู่มือภาพเครื่องมือ
6. เก็บรวบรวมข้อมูล
7. วิเคราะห์ข้อมูล
8. สรุปผลและรายงานผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต โดยมีผู้อำนวยการ จำนวน 183 คน รองผู้อำนวยการ จำนวน 1,464 คน และ หัวหน้างานในสำนักงานเขตจำนวน 4,392 คน รวม 6,039 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และหัวหน้างานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 183 เขต จำนวน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 8 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาว่าจังหวัดที่มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตเดียว หรือหลายเขตลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มีทั้งหมด 2 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 3. แบบสอบถามเกี่ยวกับโครงสร้างองค์การสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 4. แบบสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 5. แบบสอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 6. แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันของบุคลากรที่มีต่อองค์การของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 7. แบบสอบถามความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ตอนที่ 8. แบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานความสำเร็จของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แบบสอบถามตอนที่ 2 – 8 เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 5 ระดับ ให้แก่นักศึกษาระดับนี้

- 5 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิผล มากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิผล มาก
- 3 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิผล ค่อนข้างมาก
- 2 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิผล น้อย
- 1 คะแนน หมายถึง มีประสิทธิผล น้อยที่สุด

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีจากเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและผลการ

ปฏิบัติงานของสำนักสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาประถมศึกษา

2. ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผล
ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จากนั้น
นำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาและสังเคราะห์เพื่อให้
ข้อมูลเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย

3. สร้างตารางวิเคราะห์ปัจจัยและข้อคำถามไป
ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่าง
ข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดและให้คำแนะนำ
เพื่อปรับปรุงข้อคำถามให้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอต่อ
ประธานและกรรมการผู้ควบคุมคุณภาพนิพนธ์ตรวจแก้ไข
เพื่อความถูกต้อง

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขและ
ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อพิจารณาความ
ชัดเจนและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ความครอบคลุม
และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์
ของแบบสอบถาม

3. นำผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด
มาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา
และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและ
เนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence)
โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป

ทดลองใช้ (Try out) กับผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และ
หัวหน้างานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 40 คน เพื่อ
หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) นำมา
วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) เพื่อตรวจสอบ
ความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมแล้วคัดเลือกเอาข้อ
คำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้น ไปและวิเคราะห์
หาค่าความเชื่อมั่นทั้งกับตัววิธีการพหุ ค่าสัมประสิทธิ์
แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.962

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
ธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
กลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย
ตนเองและทางไปรษณีย์ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งกลับ
คืนภายใน 2 สัปดาห์ และบางส่วนที่ได้รับเข้าดำเนินการ
โดยโทรศัพท์ขอความอนุเคราะห์ไปทางสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็น
จริงมากที่สุด และเพื่อความรวดเร็วในการเก็บ
รวบรวมข้อมูล สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาที่ส่งช้า ก็จัดส่ง แบบสอบถามให้ใหม่ และ
โทรศัพท์ไปสอบถาม หากเสร็จแล้วก็ขอความอนุเคราะห์ให้
ส่งให้ผู้วิจัยโดยเร็ว บางเขตผู้วิจัยเดินทางไปเก็บด้วย
ตนเอง

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ
มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแล้วนำข้อมูลที่ได้
ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย

ใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละค่าเฉลี่ย
ค่าความถี่ของบนมาตรฐาน ค่าพิสัย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และ
ค่าสัมประสิทธิ์ความแปรปรวน

สถิติอ้างอิง

1. วิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงของ โมเดลการวัดตัวแปรแฝง

2. วิเคราะห์ความสอดคล้องของ ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

3. การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรใน โมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา การประเมินความ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

ตัวแปรทั้งหมดคือ ปัจจัยพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร รองผู้อำนวยการ วัฒนธรรมองค์การ บรรยากาศองค์การ และความผูกพันต่อองค์การ เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือ โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรมองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ ตามลำดับ โดยปัจจัยบรรยากาศองค์การมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2) ลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน พบว่า ตัวแปรทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .119 ถึง .980 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ของตัวแบบปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแบบประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแบบของตัวปัจจัยเชิงสาเหตุ จำนวน 5 ปัจจัย และตัวแปรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มีมาตรฐานจำนวน 1 ปัจจัย พบว่าตัวแบบเชิงทฤษฎีทั้งหมดสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าตัวแบบมีความตรงเชิงโครงสร้าง มีความถูกต้องเหมาะสมและครอบคลุมในเชิงทฤษฎี สำหรับผลการวิจัยในแต่ละตัวแบบ ปรากฏผลดังนี้

3) ลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด พบว่า ตัวแปรทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .119 ถึง .980 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมผู้นำองค์กรเป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของงานดำเนินงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บรรยากาศองค์การ ความผูกพันต่อองค์การ วัฒนธรรมองค์การ โครงสร้างองค์การ และพฤติกรรมผู้นำของผู้อำนวยการ เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของการ์ดี อนันต์นาควิ (2545) ที่พบว่า

ความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และจากการค้นพบของ วิลสพ ล้อมละกู (2555) อธิบายได้ว่าความผูกพันต่อองค์กรเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ในขณะที่การศึกษาของ Mowday, Potter & Steer, (1982) พบว่าความผูกพันมีผลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของอำพร อัสวโรจนกุลชัย (2554) โครงสร้างองค์กรเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของอำพร อัสวโรจนกุลชัย (2554) ; (Dafi : 2003); ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์ (2540) ; และ Robbin, S.P. (1993) ทั้งนี้จากการศึกษายังพบว่าโครงสร้างองค์กร(การจัดแผนก/กลุ่มงาน การจัดสายบังคับบัญชา การมอบหมายงาน) ส่งผลทางตรงไปยังวัฒนธรรมองค์กร(วัฒนธรรมองค์กรลักษณะสร้างสรรค์ ลักษณะตั้งรับ-เฉื่อยชา หรือการตั้งรับแบบก้าวร้าว) อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้นำองค์การในการจัดบรรยากาศในการทำงาน ส่งเสริมให้รวดเร็ว คล่องตัวและทันต่อเหตุการณ์ สร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจสร้างจิตสำนึกการให้บริการและความรับผิดชอบของบุคลากรในสำนักงานให้มากขึ้น สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยคือ ควรศึกษาในระยะยาวและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- _____. (2553). แนวทางการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). การบริหารองค์การ. กรุงเทพมหานคร: ธนการพิมพ์.
- ชินภัทร ภูมิรัตน. (2549). แนวทางพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. เอกสารประกอบคำบรรยาย. กรุงเทพมหานคร.
- ภารดี อนันต์คนาวี. (2545). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. คุุณภูมินพนธ์ปริญญาการศึกษาคุุณภูมิจัด. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเสริฐ บัณฑิตศักดิ์. (2540). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ. กรุงเทพมหานคร: วิสัทธิพัฒนา.
- ปิไลชาย ดันปีติ. (2547). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงระบบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์คุุณศาสตรคุุณภูมิจัด (การบริหารการศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รอบบินส์, สตีเฟ่น พี, และเดาร์เตอร์ มารี. (2547). การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. (วิรัช สงวนวงษ์วาน,แปล) (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า. และของดาร์ฟท์. (Dart, p. 2003).
- รังสรรค์ โฉมยา. (2546). ประสิทธิภาพองค์การตามกรอบแนวคิดของความเป็นเลิศด้านพฤติกรรมบริการสุขภาพในโรงพยาบาลของรัฐ เขตการสาธารณสุข 6. คุุณภูมินพนธ์ ปริญญาการศึกษาคุุณภูมิจัด. สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยากร เขียงกุล.(2552). สถานะการศึกษาไทยปี 2551/2552 บทบาทการศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.จี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). คู่มือพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Evan,W.M. (1976). **Oganizational theory and organizational effectiveness:An exploratory analysis.** Retrieved October 2,2004, from <http://www.obseo.com>.
- Hoy, W.K., & Miskel, C.G. (2001). **Educational administration: Theory, research and practice** New York : McGraw – Hi

แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

An Excellent Management Model For Model Kindergartens
in Northastem Thailand

อรวรรณ อุปพงษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา ประชากร ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 175 โรงเรียน มีผู้บริหาร 175 คน และครู 175 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Sampling) รวม 350 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความต้องการแบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าทดสอบพหุคูณ การพัฒนาแบบจำลองดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน 7 ขั้นตอน ได้แก่

(1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพแบบจำลอง (2) ประเมินความต้องการแบบจำลอง (3) พัฒนาระบบแนวคิดแบบจำลอง (4) สอบถามความเห็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับกรอบแนวคิดแบบจำลอง โดยการสนทนากลุ่มย่อย (5) ยกร่างแบบจำลอง (6) รับรองต้นแบบแบบจำลองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ (7) พัฒนาปรับปรุงและรายงานต้นแบบแบบจำลอง

ผลการวิจัย ในด้านรายละเอียดของแบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านบริบท 2 องค์ประกอบย่อย (2) องค์ประกอบหลักของแบบจำลอง 4 องค์ประกอบย่อย (3) องค์ประกอบด้านกระบวนการ 8 องค์ประกอบย่อย (4) องค์ประกอบด้านผลลัพธ์สั้นกลับ 2 รายการ (5) ขั้นตอนของแบบจำลอง 7 ขั้นตอน

* โรงเรียนบ้านหังโคน (อำเภอสว่างวีรทยา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 2

(6) ทรัพยากรที่ใช้ ในขั้นตอนตรรกะของแบบจำลองที่มี 6 ขั้นตอน (1) กำหนดอุดมการณ์ (2) วางแผนและเตรียมการตามบริบท (3) กำหนดปัจจัยนำเข้า (4) ดำเนินการพัฒนาความเป็นเลิศ (5) ประเมินผลการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศ (6) ดำเนินการประกันคุณภาพ และด้านความต้องการแบบจำลองด้านปัจจัยสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ : แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ABSTRACT

The objective of this study is to develop a model for developing efficiency of schools under the Thailand as Education Hub Project.

This is a research and development research. The population was 175 school administrators and 175 school teachers totaling 350. Samples, using simple random technique, comprised ...administrators andschool teachers. Research instruments consisted of the questionnaire on the need of a model for developing

efficiency of schools under the Thailand as Education Hub Project; statistical tools used were percentages, means, standard deviation, alpha coefficient, correlation, and multi-regression. The proposed model was developed based on Brahmawong's 7 Step model, i.e. (1) Review knowledge and content on the proposed model and schools under the Thailand as Education Hub Project; (2) Assess needs for the Model; (3) Develop the conceptual framework of the Model; (4) Secure the experts' opinion on the the conceptual framework of the Model; (5) Develop the draft prototype the Model; (6) Verify the craft prototype the Model by qualify experts; and (7) Revise and finalize the Model.

Findings: On the components of the Model, it was found that the Model comprises six components: (1) Context (2) Input components (3) Process components (4) Feedback components (5) Step of and (6) Naterial On the logical steps of the model, there are 6 steps: Step 1 : Definedideology Step 2: Planing and preparation by the context Step 3 : Defined inouts and out puts Step 4: Development of excellence Step 5: Evaluation of management development to excellence and Step 6: Implementation of puality assurance On

the flow-chart of the model, the vertical/horizontal conceptual model was used to illustrate the Model.

Keywords: Model, an excellent management model for model kindergartens in northeastern thailand

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นนวัตกรรมการบริหารการศึกษาซึ่งเกิดจากการนำกระบวนการและวิธีวิทยาวิจัยแบบการวิจัยเชิงวิจัย และพัฒนาตามแนวคิดของศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 7 ขั้นตอน (7 Steps model) ได้แก่ 1) ศึกษาองค์ความรู้ แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 2) สอบถามความต้องการแบบจำลอง 3) พัฒนารอบแนวคิดต้นแบบแบบจำลอง 4) สอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ 5) พัฒนา ร่างต้นแบบแบบจำลอง 6) รับรองต้นแบบแบบจำลองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ 7) ปรับปรุงต้นแบบแบบจำลอง และเขียนรายงานด้วยกระบวนการและวิธีวิทยาการวิจัยที่มีคุณภาพ จึงทำให้เกิดนวัตกรรมการบริหารการศึกษาที่มีคุณค่า คือ แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนวัตกรรมการบริหารการศึกษา “แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” จะเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการ

คุณภาพการศึกษาเพื่อที่จะก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี 2558

แนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการบริหารสถานศึกษาระดับอนุบาล (เยาวพา เดชะคุปต์ .2542)

การบริหารโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2547)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2548

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ วิตชาย ต้นปิติ .2547)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับแบบจำลอง (Brown and Moberg ,1980)

ผลการวิจัย : แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ชื่อแบบจำลอง : แบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

องค์ประกอบแบบจำลอง

องค์ประกอบด้านบริบท (Setting)

ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) อาคารสถานที่ อาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ มี 5 ลักษณะดังนี้

(1) ปรับปรุงภูมิทัศน์ทั้งภายในและภายนอกอาคารเรียน ให้สวยงาม ร่มรื่น ปลอดภัย และเหมาะสมในการใช้ประโยชน์

(2) สดมลพิษภายในโรงเรียนเพื่อสร้างบรรยากาศต่อการเรียนรู้

(3) จัดให้มีหน่วยงาน ภายใน ความคุมดูแลการใช้วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ ให้เกิดประสิทธิภาพ

(4) จัดหาปรับปรุง พัฒนาอาคารสถานที่ให้เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้

(5) มุ่งเน้นการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตลอดจนจัดอาคารเรียนห้องเรียนสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้บริการอย่างเป็นระบบ และเป็นประสิทธิภาพ

3) ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม หมายถึง การให้ผู้เรียนศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อเข้าใจ เห็นคุณค่า ศรัทธา และภาคภูมิใจในสังคมแวดล้อม

3.2.2 องค์ประกอบด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 4 ปัจจัยหลัก และ 12 ปัจจัยย่อย ดังนี้

(1) ปัจจัยด้านโรงเรียน ประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย ได้แก่

ก) โครงสร้างโรงเรียน หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียนโดยมีการวิเคราะห์งาน ออกแบบงาน และกำหนดเป็นแผนภูมิองค์การให้มีความเหมาะสมกับโรงเรียน และมีความคล่องตัว มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ลักษณะของงานที่ชัดเจน ซึ่งจะก่อให้เกิดการแบ่งงาน ความรับผิดชอบ และการประสานที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ข) ด้านกระบวนการ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่ง

ใช้ในการกำหนดนโยบายและทิศทางการทำงาน และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างคุ้มค่าประกอบด้วย การวางแผนการจัดองค์การ การนำองค์การ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของโรงเรียน

ค) บรรยากาศโรงเรียน หมายถึง ความเข้าใจหรือความรู้สึกรักของบุคลากรในโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เกี่ยวข้องการทำงานซึ่งจะเป็นแรงจูงใจและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกในการทำงานร่วมกันและสร้างความร่วมมือกันเพื่อก่อให้เกิดผลการปฏิบัติที่ดีขึ้นนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ และความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรและโรงเรียน

ง) วัฒนธรรมองค์การ หมายถึง ความเชื่อ ค่านิยมที่ยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมาภายในโรงเรียนจนทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่กระทำที่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนซึ่งมีลักษณะของวัฒนธรรมที่เน้นความเป็นเลิศ

(2) ปัจจัยด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย 4 ปัจจัยย่อย ได้แก่

ก) ลักษณะชีวสังคมของผู้บริหาร หมายถึง ตัวกำหนดองค์ประกอบทางสภาพส่วนตัวของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน ประกอบด้วยวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทางการบริหาร ระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่ง ที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน

จ) วิชาชีพชั้นผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ ดัดลีนใจในการดำเนินงานของโรงเรียน รวมถึงการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ตลอดจนการจัดทำกลยุทธ์

ค) พฤติกรรมผู้บริหาร หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนตามความรู้ความสามารถตามสถานภาพ บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบซึ่งแสดงออก ได้แก่ การสั่งการ การสนับสนุน การมีส่วนร่วม และการมุ่งความสำเร็จ

ง) การติดต่อสื่อสาร หมายถึง กระบวนการและเครื่องมือที่ใช้ในการถ่ายทอดความคิดให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจเป้าหมายในการดำเนินงาน

(3) ปัจจัยด้านครูและบุคลากร ประกอบด้วย 4 ปัจจัยย่อย ได้แก่

ก) ลักษณะทางชีวสังคมของครู หมายถึง ตัวกำหนดองค์ประกอบทางสถานภาพส่วนตัวของครู ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันที่ส่งผลต่อความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและเป็นระบบที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข) คุณภาพการสอน หมายถึง วิธีสอน มีเทคนิควิธีการ โดยเลือกใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนการวัดผล การประเมินผล รวมถึงมีสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียน และเจตคติต่อการสอนนักเรียน

ค) ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกทางจิต ทางอารมณ์ หรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อการทำงานที่มีลักษณะให้บุคคลสามารถปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ องค์การที่บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงานสูงย่อมนำพาร่องค์การให้ประสบความสำเร็จ

(4) ปัจจัยด้านนักเรียน ประกอบด้วย 4 ปัจจัยย่อย ได้แก่

ก) พฤติกรรมด้านการเรียน หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกหรือการปฏิบัติต่อการเรียนทั้งในห้องและนอกห้อง ได้แก่ ความกระตือรือร้น ความสนใจ ความสามารถรู้จักการวางแผนและการกำหนดวิธีการเรียน

ข) เจตคติต่อการเรียนของนักเรียน หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอนของครู

ค) พฤติกรรมด้านสังคมกับกลุ่มเพื่อน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนและสังคมเพื่อนฝูง อิทธิพลกลุ่มเพื่อนสามารถชักจูงให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและขยันเรียน

(5) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย ได้แก่

ก) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศและชุมชน ตลอดจนรายได้เฉลี่ยของประชากรในเขตพื้นที่การศึกษาหรือรายได้ผู้ปกครอง

ข) ด้านสังคมการเมือง หมายถึง สภาพคุณลักษณะที่เกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม และ แนวนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้ง การเมืองในชุมชนท้องถิ่น

ค) ด้านเทคโนโลยี หมายถึง หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ง) ด้านผู้ประกอบการและชุมชน หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน บทบาทของสถานศึกษา จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นผู้นำวิชาการให้แก่ชุมชน และชุมชนเองก็ต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและพัฒนาสถานศึกษา

3.2.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการ
ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน และการกำหนดเป้าหมาย 2) การจัดองค์กร 3) การจัดบุคลากร 4) การกำกับดูแล 5) การประสานงาน สื่อสาร และการร่วมมือ 6) การจัดสรรทรัพยากร 7) การรายงาน และ 8) การประเมินผล

3.2.4 องค์ประกอบด้านผลลัพธ์
ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผลผลิต 2) ด้านครูและบุคลากร 3) ด้านกระบวนการ

จัดการเรียนการสอน 4) ด้านการบริหาร 5) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3.2.5 องค์ประกอบผลย้อนกลับ
ประกอบด้วย 2 กระบวนการ ได้แก่
1) กระบวนการประเมินผลกระทบ และ
2) กระบวนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ที่เอื้อต่อการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

3.3 ขั้นตอนแบบจำลองการพัฒนาการจัดการสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลต้นแบบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 กำหนดอุดมการณ์
ประกอบด้วย 1) กำหนดปรัชญา 2) กำหนดปณิธาน และ 3) กำหนดวิสัยทัศน์

3.3.2 วางแผนและเตรียมการด้านบริบท ประกอบด้วย 1) จัดองค์กร 2) จัดสภาพแวดล้อม 3) จัดบุคลากร และ 4) กำหนดนโยบายและพันธกิจ

3.3.4 ดำเนินการพัฒนา
ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) การวางแผนและกำหนดเป้าหมาย 2) การจัดการองค์กร 3) การคัดเลือก และการสรรหาบุคลากร 4) การสั่งการให้ปฏิบัติ 5) การประสานงาน การสื่อสาร และการร่วมมือ 6) การจัดสรรทรัพยากร 7) การควบคุมด้วยการรายงานว่าเป็นไปตามแบบหรือไม่ และ 8) การประเมินผล

3.3.5 การประเมินและการพัฒนา
ประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 2) การจัดการเรียนการสอนมี

ประสิทธิภาพ และ 3) การบริหารจัดการที่มี
คุณภาพสูง

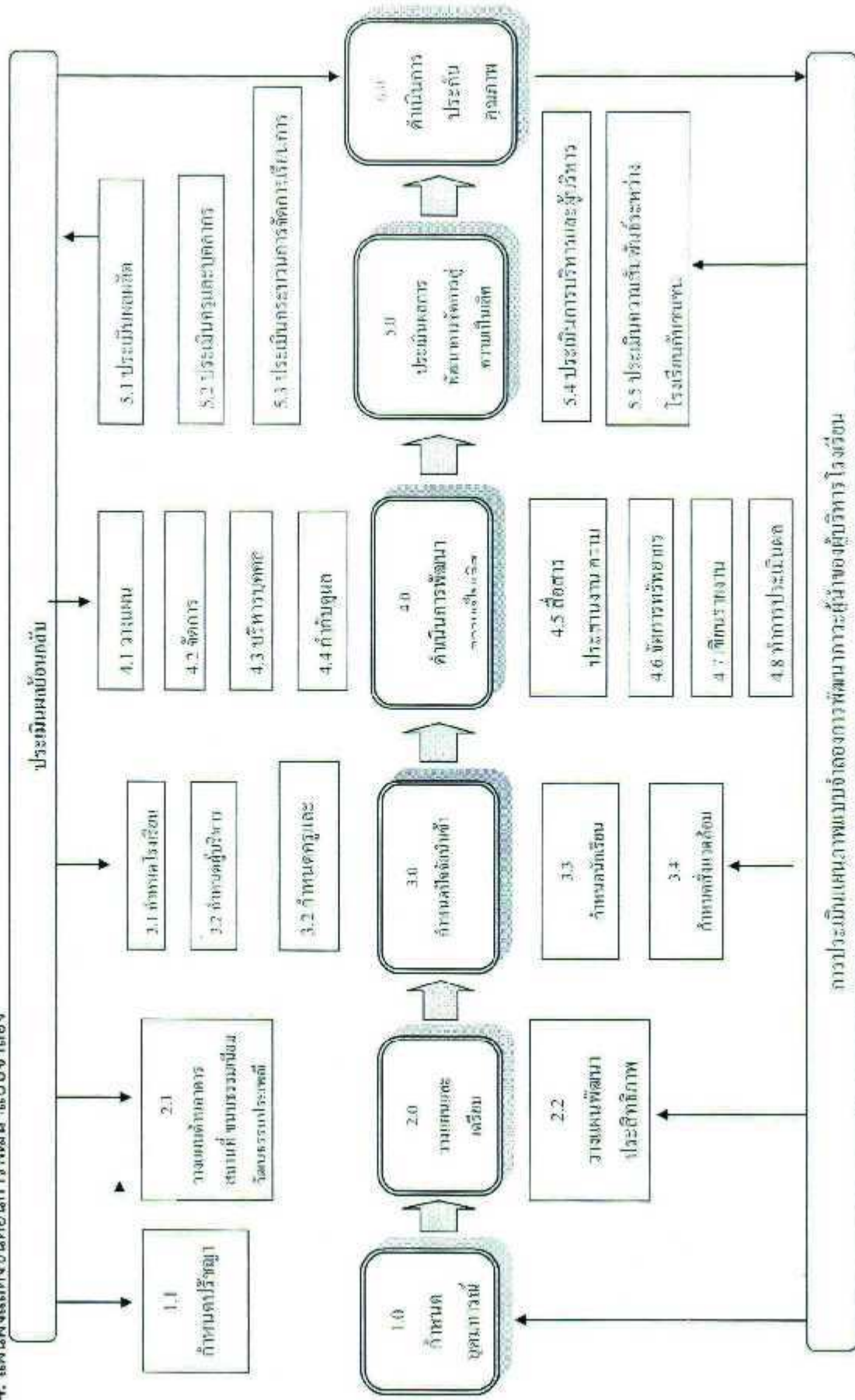
3.3.6 ย้อนกลับผลการประเมิน เพื่อ
พัฒนาประสิทธิภาพ

3.3.7 ดำเนินการประกันคุณภาพ

3.4 แผนผังแสดงขั้นตอนแบบจำลอง

(Orawan Em Model)

4. แผนผังแสดงขั้นตอนการพัฒนาแบบจำลอง

ภาพที่ 4 แผนผังการประเมินผลขั้นตอนการพัฒนาการดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียน ภาพ courtesy of the author

3.5 ทฤษฎีการที่ใช้ในการพัฒนาแบบจำลอง ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการมนุษย์ และ 2) งบประมาณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญเนื่องจากหน้าที่ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารการศึกษา และด้านการบริหารจัดการ ตลอดจนมีภาวะผู้นำ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควร มีนโยบายและมาตรการที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง ในเรื่องของการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ โดยให้ครอบคลุมถึงการนำองค์การ การวางแผนกลยุทธ์ การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การจัดการกระบวนการ และการควบคุมผลการดำเนินการ ส่วนครูและบุคลากรอื่น ๆ ควรจัดสรรทุนให้บุคลากรทางการศึกษาระดับอนุบาลได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านโรงเรียนมีความสำคัญมาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงควรมีนโยบายให้การ

สนับสนุนเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษา และส่งเสริมด้านการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน มีอาคารสถานที่ที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอน มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงพอ และเหมาะสมกับผู้เรียน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งให้มีแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และโดยเฉพาะการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยพบว่า การศึกษาในระดับปฐมวัยจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือของพ่อแม่และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ตัดสินใจเลือกโรงเรียนให้กับเด็ก โดยเฉพาะในระดับชั้นอนุบาล อายุ 2 - 6 ขวบ ดังนั้นควรสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้ผู้ปกครองในเรื่องของการจัดการศึกษาในระดับอนุบาลที่เป็นการเตรียมความพร้อมในด้านพัฒนาการของเด็ก มากกว่าการมุ่งเน้นการสอนอ่านเขียน เพื่อให้ผู้ปกครองสามารถส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งควรกำหนดนโยบายเรื่องความร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตของ
การปฏิบัติหน้าที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช.
- กรมวิชาการ. (2546) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กระทรวงศึกษาธิการ
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- ขวัญใจ ศรีบุรุษ.(2548) การบริหารโรงเรียนเทศบาลเพื่อพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศในเขต
การศึกษา 3 และ 4 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต . สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- คณิง สายแก้ว.(2549). ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยในจังหวัดสุรินทร์ .
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- ศุภลักษณ์ เศษระพานิช. (2550). การพัฒนาระบบการบริหารที่มุ่งเน้นความเป็นเลิศของสถานศึกษา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2548). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิค.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2551). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ
กรุงเทพมหานคร : อินโนกราฟฟิค.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2549) , มาตรฐาน
การศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาปฐมวัย รอบที่ 2
(พ.ศ. 2549 – 2553) กรุงเทพมหานคร .
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547) แนวดำเนินงานศูนย์เด็กปฐมวัยต้นแบบ . กรุงเทพฯ
: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุทธนา อันเกียรติพงษ์ 2552 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลเอกชน
วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.